

พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ประจำปี 2566

การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล
เทศบาลตำบลบางนอน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10
สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

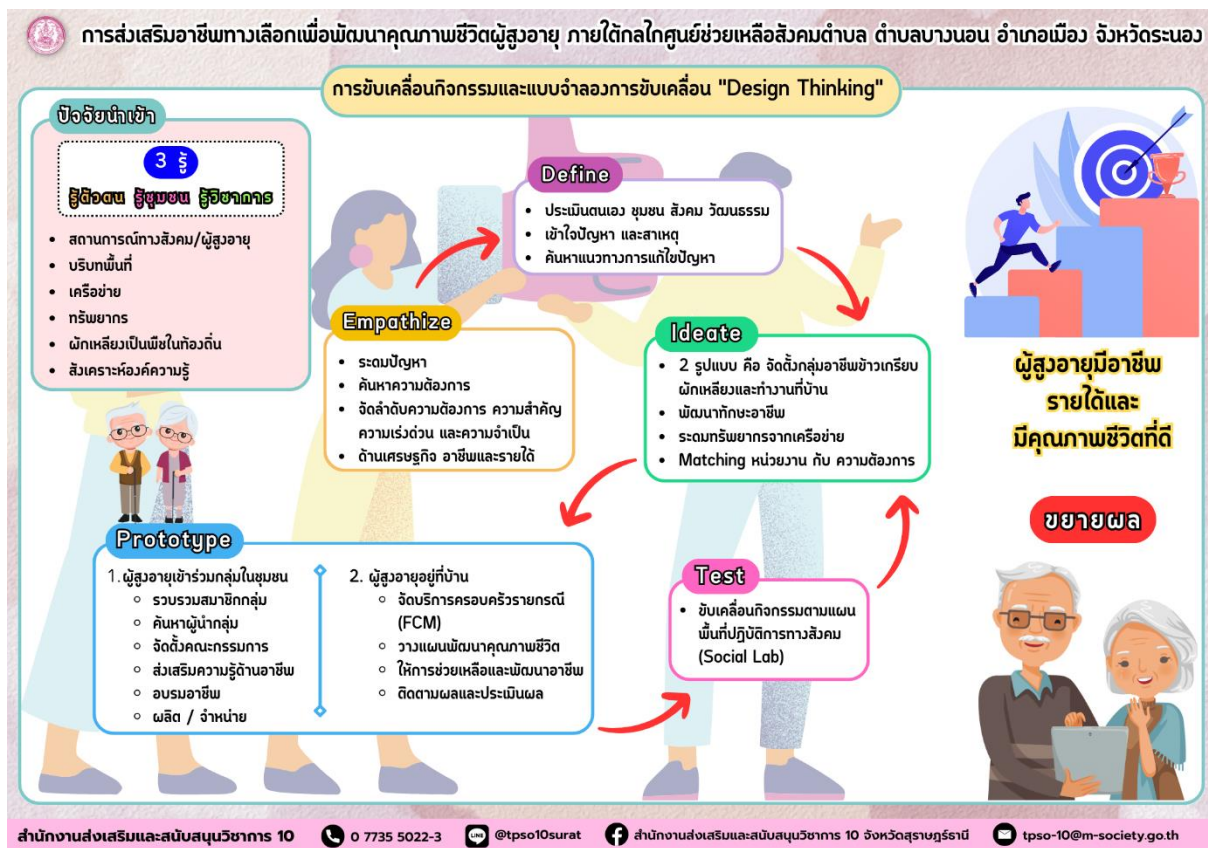
บทสรุปผู้บริหาร

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 (สสว.10) ร่วมกับทีม พม. (One Home) จังหวัดระนอง ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุภูเก็ต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี และภาคีเครือข่าย ดำเนินการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) พื้นที่ตำบลบางนอน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ประเด็น “การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล” เพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ การไม่มีอาชีพและรายได้ของผู้สูงอายุ ที่ต้องดูแลตนเองหรือสมาชิกในครอบครัว และป้องกันการนำสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น ความเครียด โรคซึมเศร้า ความสัมพันธ์ในครอบครัว และปัญหาสุขภาพ โดยใช้กระบวนการ 3 รู้ ได้แก่ **รู้ตัวตน** เป็นการตระหนักร่วมกันของผู้สูงอายุว่าปัญหาประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญและเร่งด่วน คืออาชีพและรายได้ รองลงมาสุขภาพกาย และสุขภาพจิต **รู้ชุมชน** จากการวิเคราะห์ตนเอง ชุมชน และทุนในพื้นที่ ภาคีเครือข่าย และทรัพยากรในชุมชน และ **รู้วิชาการ** ด้านการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เพื่อนำมาออกแบบการแก้ไขปัญหาตามหลักการ Design Thinking 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) เข้าใจ (Empathize) การเข้าใจปัญหาและหาสาเหตุของการไม่มีอาชีพ รายได้ เพื่อนำมาสู่การแก้ไขปัญหา 2) นิยาม (Define) เป็นการสรุปข้อมูลปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา ในการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุตามความต้องการ ศักยภาพ และความเหมาะสม 3) สร้างสรรค์ (Ideate) การส่งเสริมการมีอาชีพให้กับผู้สูงอายุ 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกลุ่มในชุมชน และผู้สูงอายุอยู่ที่บ้าน โดยใช้ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน ประสานเชื่อมโยง และติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน 4) จำลอง (Prototype) ภายใต้รูปแบบ (Model) “การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล” ตามศักยภาพและความเหมาะสมของผู้สูงอายุ 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 จัดตั้งกลุ่มอาชีพข้าวเกรียบผักเหลียง และรูปแบบที่ 2 ประกอบอาชีพอิสระที่บ้านหรือรับงานมาทำที่บ้าน 5) การทดสอบ (Test) ดำเนินการตามรูปแบบ (Model) การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล โดยผู้สูงอายุเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน รวบรวมสมาชิกที่สนใจให้ความรู้กับผู้สูงอายุในเรื่องการรวมกลุ่มประกอบอาชีพ และการพัฒนาทักษะการทำงาน (RE-SKILL and UP-SKILL) รวมทั้งการพัฒนาต่อยอด สำหรับผู้สูงอายุอยู่ที่บ้าน ลงพื้นที่จัดบริการครอบครัวรายกรณี (FCM) วางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัว พร้อมให้การช่วยเหลือ และติดตามการสร้างอาชีพและการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีกลยุทธ์ในการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ 5 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 การค้นหาตัวตน กลยุทธ์ที่ 2 การค้นหาเครือข่าย กลยุทธ์ที่ 3 การค้นหากิจกรรม อาชีพที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ กลยุทธ์ที่ 4 การค้นหาผู้นำ และกลยุทธ์ที่ 5 การค้นหาทีม

ผลการดำเนินงานทำให้ผู้สูงอายุมีอาชีพ รายได้เพิ่มขึ้น จากการเป็นวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวเกรียบผักเหลียงที่ได้รับมาตรฐานสินค้า OTOP สำหรับผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกลุ่มในชุมชน และอาชีพอิสระ ได้แก่ ปลุกผัก เลี้ยงปลาตก ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา รับงานร้อยพวงมาลัยที่บ้าน และสมาชิกในครอบครัวได้งานทำ ผู้พิการได้ทำงานในสถานประกอบการ สำหรับผู้สูงอายุอยู่ที่บ้าน ส่งผลให้มีสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่ดี ลดความเครียดและภาวะซึมเศร้า ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเอง ชุมชนเกิดพื้นที่ต้นแบบการส่งเสริมอาชีพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ผู้สูงอายุที่เข้มแข็งและบูรณาการการทำงานที่ครอบคลุมทุกมิติ และพัฒนาสู่การบรรจุเข้าแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566 - 2570 และสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 มีรูปแบบ (Model) การพัฒนาอาชีพ ผู้สูงอายุตามศักยภาพและความเหมาะสม 2 รูปแบบ คือวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบผักเหลียง และทำงานที่บ้าน ได้แก่ อาชีพอิสระ อาทิ ปลุกพืช เลี้ยงสัตว์ ทำไม้กวาดดอกอ้อ เป็นต้น การถ่ายทอด ภูมิปัญญา และรับงานมาทำที่บ้าน รวมทั้งเป็นพื้นที่ต้นแบบในการนำรูปแบบ (Model) การส่งเสริมอาชีพ ทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล และนำสู่การขยายผลในพื้นที่อื่น ตามภาพดังนี้

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. การระดมจากข้างในของผู้สูงอายุที่ต้องการสร้างอาชีพ และเพิ่มรายได้ เพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในชุมชน
2. การบูรณาการร่วมกันของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ในการประสาน ร่วมมือ ร่วมใจ และการเป็นเจ้าของ ร่วมนำมาสู่การเป็นหุ้นส่วนของการจัดการและแก้ไขปัญหาในชุมชน
3. กลุ่มผู้สูงอายุเข้มแข็งมีความตั้งใจ มีความสามัคคี และมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหา
4. ผู้นำที่ดีและมีความเข้มแข็ง โดยเฉพาะผู้นำธรรมชาติเกิดขึ้นในกลุ่มอาชีพ (ประธานกลุ่ม)
5. การมีทีมที่ดีและการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำและทีมงาน
6. การมีระบบพี่เลี้ยงที่ดี จากหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่น ทีม พม. (One Home) จังหวัดระนอง และ ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลบางนอน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

แผนการขับเคลื่อนในอนาคต

1. ส่งเสริมและพัฒนาให้ยกระดับมาตรฐานสินค้า OTOP และเครื่องหมาย ออย. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่มาตรฐานการตลาดสากล
2. ขยายสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผักเหียงไปยังกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มวัยอื่นเพื่อเชื่อมโยงการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในชุมชน
3. จัดทำหลักสูตรภูมิปัญญาข้าวเกรียบผักเหียง เพื่อเป็นสื่อการเรียนรู้ของชุมชน
4. เชื่อมโยงกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่เพื่อพัฒนาสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลบางนอน

ข้อจำกัดและการจัดการปัญหา

1. ด้านงบประมาณในการขับเคลื่อนกิจกรรม จำเป็นต้องใช้การบูรณาการร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมและเป็นหุ้นส่วนการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง
2. ความร่วมมือของผู้สูงอายุในการร่วมกิจกรรมของส่งเสริมอาชีพ จำเป็นต้องแสดงความตั้งใจและการเสริมพลังผู้สูงอายุ โดยการทำหน้าที่พี่เลี้ยงให้คำปรึกษา ประสาน และหาแหล่งทรัพยากรร่วมกับท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
3. การให้ความสำคัญและความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การวางแผนเป้าหมาย การวางแผน การขับเคลื่อนงาน การคืนข้อมูล และการติดตามประเมินผล รวมทั้งมีช่องทางติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล องค์ความรู้ และความสำเร็จร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกรมกิจการผู้สูงอายุควรประยุกต์ใช้รูปแบบ (Model) การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล ในการจัดทำนโยบายด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เพื่อให้หน่วยงานในระดับพื้นที่นำไปใช้ประโยชน์ในการจัดบริการและพัฒนาการทำงานด้านการพัฒนาผู้สูงอายุ
2. สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 ควรดำเนินการ ดังนี้
 - 2.1 ประชาสัมพันธ์รูปแบบ (Model) การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล ให้เป็นเครื่องมือในการทำงานแก่หน่วยงานด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่รับผิดชอบ
 - 2.2 ทำหน้าที่พี่เลี้ยง (Mentoring) และโค้ช (Coaching) ให้กับหน่วยงานด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อแก้ไขปัญหากลุ่มเป้าหมายในพื้นที่
3. หน่วยงานสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ควรดำเนินการ ดังนี้
 - 3.1 ประชาสัมพันธ์รูปแบบ (Model) การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล ให้เป็นเครื่องมือในการทำงานแก่หน่วยงานด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในระดับจังหวัด

- 3.2 ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงพัฒนาทักษะ องค์ความรู้ให้กับผู้สูงอายุ คณะกรรมการศูนย์ช่วยเหลือสังคม ตำบล หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคีที่เกี่ยวข้อง ในการประสาน เชื่อมโยง ติดตาม ให้คำแนะนำ และแก้ไขปัญหาการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ในพื้นที่ จังหวัด
 - 3.3 ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนการขับเคลื่อนงานพัฒนา ตามแผนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) เพื่อติดตามการแก้ไขปัญหากลุ่มเป้าหมาย ในพื้นที่ รวมทั้งการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับกลุ่ม องค์กร และการบูรณาการภาคีเครือข่าย ที่เกี่ยวข้อง
 - 3.4 สนับสนุนให้มีการจัดทำหลักยุทธภูมิปัญหาท้องถิ่น เพื่อเป็นสื่อประชาสัมพันธ์วิถีชีวิตชุมชนและ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลบางนอน
 - 3.5 สนับสนุนการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการเชื่อมโยงฐานทุนทางสังคมและทรัพยากร ในพื้นที่กับการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุที่เชื่อมโยงกลุ่มวัยแรงงาน เด็กและเยาวชน และช่วยเหลือ กลุ่มเปราะบางในชุมชน
4. พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม ควรดำเนินการดังนี้
 - 4.1 ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลทำหน้าที่พี่เลี้ยง (Mentoring) และโค้ช (Coaching) ให้กับผู้สูงอายุ ตามแผนปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ร่วมกับหน่วยงานด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในชุมชน
 - 4.2 วิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวเกรียบผักเหียงยกระดับคุณภาพและมาตรฐานสินค้าให้มีมาตรฐานและ ต่อยอดสู่การผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานระดับสากล

คำนำ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 (สสว.10) สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานส่วนกลางที่ตั้งอยู่ในภูมิภาค วิสัยทัศน์ “เป็นศูนย์กลางวิชาการด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์” มีภารกิจหน้าที่ในการพัฒนางานวิชาการด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้สอดคล้องกับพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้หน่วยงานบริการทุกกลุ่มเป้าหมายรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ได้นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการบริการและกลุ่มเป้าหมายให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสร้างสังคมคุณภาพ

โดยในปี 2566 ได้ดำเนินการกิจกรรมพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ร่วมกับทีม พม. (One Home) จังหวัดระนอง ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ จังหวัดภูเก็ต ภาคีเครือข่ายในพื้นที่และสถาบันการศึกษา คือมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี โดยมี ดร.ศิริพร เพ็งจันทร์ ดร.วิรัตน์ ทองแก้ว และอาจารย์ปัทมา โมราศิลป์ อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ เป็นที่ปรึกษาในพื้นที่ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้จากการรวบรวมผลงานวิชาการด้านการพัฒนาสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาสังเคราะห์องค์ความรู้ และทดลองใช้ในการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจของกลุ่มผู้สูงอายุ โดยใช้ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล เป็นกลไกและพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ในพื้นที่ตำบลบางนอน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ด้วยรูปแบบ (Model) การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือตำบล ส่งผลลัพธ์ที่ตามมาคือผู้สูงอายุมีอาชีพ รายได้ สร้างคุณค่าให้กับผู้สูงอายุ และสามารถแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ รายได้ของผู้สูงอายุ เป็นต้นแบบนำไปสู่การขยายผลในพื้นที่อื่นเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมในพื้นที่

ขอขอบคุณเทศบาลตำบลบางนอน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ทีม พม. (One Home) จังหวัดระนอง ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุภูเก็ต ภาคีเครือข่าย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่ได้ร่วมขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ปี 2566 ครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมให้กับผู้ที่สนใจ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อไป

คณะผู้จัดทำ

กันยายน 2566

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
ส่วนที่ 1 มารู้จัก “บ้านบางนอน”	1
ส่วนที่ 2 ทำไมต้อง “บ้านบางนอน”	5
- ความเป็นมา	5
- เป้าหมายและวัตถุประสงค์	9
ส่วนที่ 3 องค์ความรู้ที่ใช้พัฒนารูปแบบ (Model)	10
ส่วนที่ 4 กระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)	17
ส่วนที่ 5 สรุปผลการขับเคลื่อน	40
- กลยุทธ์ความสำเร็จ	43
- ผลลัพธ์ที่ทำให้เกิดการขยายผล	44
- ข้อจำกัดและการจัดการปัญหา	47
- ข้อเสนอแนะ	47
เอกสารอ้างอิง	49
ภาคผนวก	

ส่วนที่ 1

มารู้จัก “บ้านบางนอน”

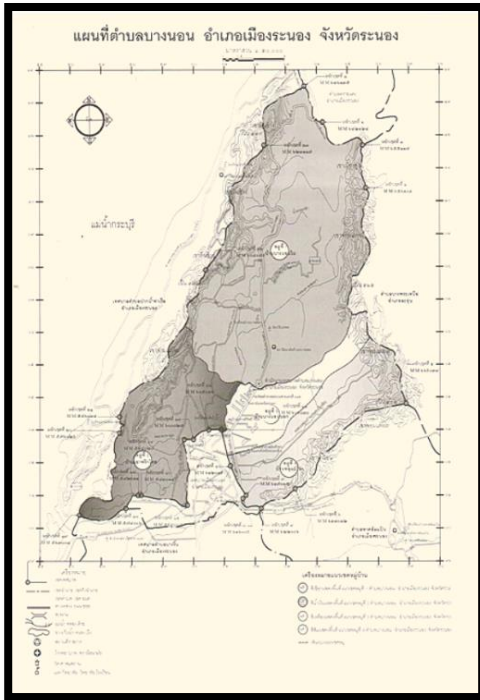
"บ้านบางนอน" ตำบลบางนอน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง มีประวัติความเป็นมาจาก 2 แหล่งข้อมูล ข้อมูลที่ 1 เมื่อสมัยก่อนได้มีคนมาทำเหมืองแร่ในหมู่บ้านบางนอน จำนวนหลายเหมืองด้วยกันเพราะมีสายแร่ดีบุกดีอยู่เป็นจำนวนมาก อยู่มาวันหนึ่งได้พบพระรูปหนึ่งอยู่ในรางเหมืองแร่เป็นปางพระพุทธรูปไสยาสน์หรือพระนอน การที่ขุดได้พระนอนครั้งนี้ ประชาชนเข้าใจว่าคงจะเป็นนิมิตหมาย

ที่ดีพระองค์นี้คงจะเป็นสิริมงคลในหมู่บ้านเป็นแน่แท้จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านบางนอน" ตามที่ไปพบพระพุทธรูปไสยาสน์หรือพระนอนในครั้งนั้น ต่อมาหลวงพ่อดวนมาสร้างวัดก็ได้หล่อพระนอนองค์ใหญ่แทนพระนอนองค์เล็กที่ขุดพบในครั้งนั้น พระนอนองค์ใหญ่ประดิษฐานอยู่ที่วัดบางนอน (วัดวาริบรรพต) ถึงปัจจุบัน ข้อมูลที่ 2 สมัยก่อนการสัญจรไปมาต้องอาศัยการเดินทางเท้าหรือทางเรือการเดินทางเท้าจากเมืองระนองเพื่อไปหมู่บ้านเขาทะเลหรือจากเขาทะเลมาเมืองระนองใช้เวลาเดินทางประมาณ 2 วัน เมื่อมาถึงหมู่บ้านบางนอน (บาง หมายถึงคลอง) มีตพอดี จำต้องพักค้างคืนรุ่งเช้าจึงออกเดินทางต่อ จึงเรียกว่า "บางนอน"

การพัฒนาการของบ้านบางนอน การพัฒนาในยุคก่อนมีประชาชนในหมู่บ้านไม่กี่ครัวเรือนอยู่กันเป็นลักษณะเป็นพี่น้องเสียส่วนใหญ่ พี่ ๆ น้อง ๆ อยู่กันอย่างมีความสุข การสัญจรไปมาภายในหมู่บ้านเป็นทางเท้าจากบ้านนี้เดินไปบ้านโน้น ต่อมาเมื่อสมัยหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีเงินผันมาทำถนนเข้าหมู่บ้าน ต่อมาได้ขยายเส้นทางต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น และได้พัฒนาสิ่งต่าง ๆ เช่น น้ำประปา ถนน ไฟฟ้า โทรศัพท์สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ วัดบางนอน มีหลวงพ่อทวดอัน

ศักดิ์สิทธิ์ มีพระนอนที่สวยงามและใหญ่มากองค์หนึ่ง ในภาคใต้ มีน้ำตกปยุตญบาล น้ำตกฝายดาตพอตาที่อยู่ใกล้วัดบางนอน ซึ่งเป็นที่พักผ่อนในฤดูแล้ง

เทศบาลตำบลบางนอน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านบางนอนใน หมู่ที่ 2 บ้านเขาพริกไทย หมู่ที่ 3 บ้านบางนอนนอก และหมู่ที่ 4 บ้านหลุมถ่าน แบ่งเขตการเลือกตั้งเป็น 2 เขตเลือกตั้ง ได้แก่ เขตเลือกตั้งที่ 1 หมู่ที่ 1 บ้านบางนอนใน และหมู่ที่ 3 บ้านบางนอนนอก (บางส่วน) และเขตเลือกตั้งที่ 2 ประกอบด้วย หมู่ที่ 2 บ้านเขาพริกไทย หมู่ที่ 3 บ้านบางนอนนอก (บางส่วน) และหมู่ที่ 4 บ้านหลุมถ่าน ประชากรทั้งสิ้น 14,459 คน แยกเป็นชาย 7,138 คน หญิง 7,321 คน แบ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายวัยเด็ก จำนวน 2,400 คน คิดเป็นร้อยละ 16.60 วัยแรงงาน จำนวน 9,632 คน คิดเป็นร้อยละ 66.62 และวัยสูงอายุ 2,427 คน คิดเป็นร้อยละ 16.78 (ข้อมูล ณ มกราคม 2566) รายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถิติประชากรแบ่งตามช่วงวัย เทศบาลตำบลบางนอน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

สถิติจำนวนประชากรแบ่งตามช่วงวัย				
ช่วงวัย	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)	ร้อยละ
วัยเด็ก (0 – 14 ปี)	1,254	1,146	2,400	16.60
วัยแรงงาน (15 – 59 ปี)	4,704	4,928	9,632	66.62
วัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)	1,180	1,247	2,427	16.78
ยอดรวมทั้งหมด	7,138	7,321	14,459	100.00

ที่มา : กรมการปกครอง สถิติประชากรทางทะเบียนราษฎร www.dopa.go.th ณ มกราคม 2566

จะเห็นว่าเทศบาลตำบลบางนอนกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Ageing Society) จากการแบ่งช่วงอายุของผู้สูงอายุ พบว่าส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60 - 69 ปี) ร้อยละ 65 ซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ยังสามารถทำงานได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สถิติประชากรผู้สูงอายุแบ่งตามช่วงอายุ เทศบาลตำบลบางนอน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

ช่วงอายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
60 - 69	1,580	65.10
70 - 79	601	24.76
80 - 89	202	8.32
90 ขึ้นไป	44	1.81
รวม	2,427	100.00

ที่มา : กรมการปกครอง สถิติประชากรทางทะเบียนราษฎร www.dopa.go.th ณ มกราคม 2566

หากแบ่งประเภทผู้สูงอายุตามลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ ผู้สูงอายุติดสังคม เป็นผู้สูงอายุที่ทำงานได้และสามารถเดินทางไปตลาดซื้อของ รวมถึงผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชน จำนวน 1,885 คน ผู้สูงอายุติดบ้าน ด้วยสาเหตุของความเจ็บป่วยทางร่างกาย มีภาระดูแลคนในครอบครัว หรือต้องทำงานที่บ้าน จำนวน 522 คน และผู้สูงอายุติดเตียง จำนวน 20 คน และจากฐานข้อมูล TPMAP พบว่ามีครัวเรือนเปราะบาง จำนวน 49 ครัวเรือน ดังนี้

จำนวน 49 ครัวเรือน

- **ระดับ 0** ไม่ตกมิติด้านรายได้ มีบุคคลในภาวะพึ่งพิง
- **ระดับ 1** มีรายได้น้อย และมีปัญหาด้านที่อยู่อาศัย
- **ระดับ 2** มีรายได้น้อยและมีบุคคลในภาวะพึ่งพิง 1-2 คน
- **ระดับ 3** มีรายได้น้อยและมีบุคคลในภาวะพึ่งพิง 2 คนขึ้นไป

ระดับความเปราะบาง	
ระดับ 0	1 ครัวเรือน
ระดับ 1	3 ครัวเรือน
ระดับ 2	27 ครัวเรือน
ระดับ 3	18 ครัวเรือน

ลักษณะภูมิประเทศ สภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศของตำบลบางนอน บริเวณตอนกลางของตำบล มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบค่อนข้างน้อย ส่วนที่ลาดชันถึงภูเขาอยู่ทางทิศตะวันออกของตำบล พื้นที่ราบบริเวณเพชรเกษมเป็นพื้นที่ผ่านการทำเหมืองแร่มาก่อนจึงเป็นแอ่งน้ำขนาดใหญ่ (ขุมเหมือง) โดยมีพื้นที่ภูเขา ประมาณ 70% พื้นที่ราบ 30% ของจำนวนพื้นที่ทั้งหมด

ลักษณะภูมิอากาศ สภาพภูมิอากาศไม่ร้อนจัดหรือหนาวจัดเกินไป ส่วนใหญ่ฝนตกชุก ประมาณ 6 เดือน เนื่องจากได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ในช่วงเดือนพฤษภาคม – ตุลาคม ของทุกปี

ทรัพยากรธรรมชาติ มีฝนตกชุกเกือบตลอดทั้งปี

- **ลักษณะของดิน** : สภาพดินอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตร เพราะเป็นดินร่วน

- **ลักษณะของแหล่งน้ำ :** มีแหล่งน้ำต้นน้ำธรรมชาติ – ลำห้วย จำนวน 11 สาย ได้แก่ คลองบางนอน คลองหลุมถ่าน คลองหัวเฉียว คลองฝายคลองน้อย คลองฝายดาตพ้อตา ลำห้วยยายหืด ลำห้วยค้ำควา ลำห้วยน้ำรอด ลำห้วยหลุง ลำห้วยพรซิง และลำห้วยเสียด ประเภทบึง หนอง และอื่น ๆ มี 9 แห่ง ประเภทฝาย มี 3 แห่งที่สำคัญ ได้แก่ ฝายดาตพ้อตา ฝายคลองหลุมถ่าน และฝายคลองน้อย
- **ลักษณะของไม้และป่าไม้ :** พื้นที่ของตำบลบางนอนมีลักษณะภูเขาล้อมรอบที่ราบตอนกลางมีพื้นที่ป่าดงดิบที่มีความสมบูรณ์ มีไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ไม้ยางพารา ไม้ตะเคียน ไม้กฤษณา ประเพณี และวัฒนธรรม
- **การนับถือศาสนา** ประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 90 ศาสนาอิสลามร้อยละ 5 และศาสนาคริสต์ ร้อยละ 5
- **ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ภาษาถิ่น** การทำไม้กวาดดอกอ้อ ภาษาถิ่นที่ใช้ คือ ภาษาใต้
- **สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก** อาหารทะเลแปรรูป เช่น ปลาหมึกแห้ง ปลาเค็ม ปลากระเบน กุ้งแห้ง ผักเหลียง ผักหวาน เป็นต้น

ส่วนที่ 2

ทำไมต้อง “บ้านบางนอน”

ความเป็นมา

ที่ผ่านมาในปี 2565 สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 (สสว.10) ได้ดำเนินการโครงการบูรณาการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือน ร่วมกับ ทีม พม. (One Home) จังหวัดระนอง มีการจัดประชุมเวทีสหวิชาชีพ ตามโครงการสร้างเสริมสวัสดิการสังคม ประจำปี 2565 โดยมีกิจกรรมการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือน การสร้างความเข้าใจในการขับเคลื่อนศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล และการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือน เพื่อวางแผนการให้ความช่วยเหลือครัวเรือนเปราะบางรายครัวเรือน และพิจารณาให้ความช่วยเหลือครัวเรือนเปราะบางเป็นรายกรณี รวมทั้งการประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อค้นหาประเด็นปัญหาในพื้นที่ เพื่อจัดทำแผนการขับเคลื่อนกิจกรรมการบูรณาการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือนตำบลบางนอน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง พบประเด็นปัญหาเร่งด่วน จำนวน 3 ประเด็น ประกอบด้วย เด็กขาดโอกาสทางการศึกษา หรือเด็กที่เรียนไม่จบการศึกษา ภาคบังคับ โรคซึมเศร้า และครัวเรือนยากจน มีรายได้ไม่เพียงพอ และเมื่อวิเคราะห์สาเหตุพบว่าปัญหาที่แท้จริงคือประเด็นปัญหา “ด้านเศรษฐกิจ อาชีพ และรายได้” อีกทั้งความต้องการของชุมชนในการส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มอาชีพ พัฒนา และจัดหาตลาดให้ผลิตภัณฑ์ชุมชน การปรับภูมิทัศน์ของตำบลและแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในตำบลให้สวยงามยิ่งขึ้น รวมถึงส่งเสริมพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรและแก้ปัญหาการว่างงาน รวมทั้งการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริแบบเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้ร่วมขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาด้วยการ

พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ประจำปี 2566 การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล

ให้ความรู้และสร้างอาชีพตามความต้องการของชุมชนจากการบูรณาการร่วมกับสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพภาคใต้จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในการจัดโครงการพัฒนาทักษะอาชีพแก่สตรีและครอบครัวผู้มีความยั่งยืนของสตรีและครอบครัว มีการฝึกอบรมทักษะอาชีพ หลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมจากสีธรรมชาติ (ลูกหมากสุก) ระยะสั้น 5 วัน ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทักษะอาชีพสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับนำไปต่อยอดให้กับตนเองและครอบครัวได้มีอาชีพเสริมและสร้างรายได้ให้ครอบครัว และเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือน 5 มิติ โดยทีม พม. (One Home) จังหวัดระนอง คณะกรรมการศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เทศบาลตำบลบางนอน และภาคีเครือข่าย ด้านสุขภาพ มีกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ที่เข้มแข็งดูแลและให้คำปรึกษาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่ด้านที่อยู่อาศัย/ความเป็นอยู่ ครอบครัวที่ประสบปัญหาที่อยู่อาศัยไม่แข็งแรงและหน่วยงานไม่สามารถเข้าไปให้ความช่วยเหลือได้ เนื่องจากอยู่ในที่ป่าชายเลน ที่สาธารณะ (ข้างถนน) ได้มีการช่วยเหลือในเรื่องการปรับสภาพแวดล้อมจากขบวนการสภาองค์กรชุมชน และการช่วยเหลือเงินสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อยและไร้ที่พึ่งเพื่อเป็นทุนในการต่อยอดสร้างอาชีพ ปีละไม่เกิน 3 ครั้ง รวมถึงการเข้าถึงสิทธิเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและเบี้ยความพิการ ด้านการศึกษา ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนและการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ เช่น การเข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ กิจกรรมออกกำลังกาย เป็นต้น ด้านรายได้ ผู้สูงอายุบางส่วนไม่มีรายได้ ฐานะยากจน หาเช้ากินค่ำมีภาระเลี้ยงดูหลาน เนื่องจากพ่อแม่หลานหย่าร้างและนำหลานมาให้เลี้ยง เป็นผลให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายมากขึ้น และยังคงต้องทำงานเลี้ยงตนเองและสมาชิกครอบครัว มีการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ และเศรษฐกิจครอบครัว ด้านการเข้าถึงบริการของรัฐ การเข้าถึงสวัสดิการของหน่วยงานง่าย เนื่องจากเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทใกล้โรงพยาบาลประจำจังหวัด และหน่วยงานภาครัฐ

การติดตามผลกลุ่มอาชีพผ้ามัดย้อมยังคงดำเนินการต่อเนื่อง แต่ยังมีความต้องการพัฒนามาตรฐานของสินค้าและผลิตภัณฑ์ รวมถึงการต่อยอดตลาดต่าง ๆ บนผืนผ้าให้มีความหลากหลาย นอกจากนี้พบว่ายังมีกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการอาชีพและรายได้เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจ การว่างงาน และลดภาระของคนในครอบครัว คือกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน สำหรับการมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน มีชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางนอน มีสมาชิกปัจจุบัน จำนวน 50 คน และกำลังขยาย

พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ประจำปี 2566 การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล

รับสมัครสมาชิกเพิ่ม และมีแผนในการสร้างศูนย์พัฒนาคุณภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ในปีงบประมาณ พ.ศ.2566 จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง จำนวน 1 ล้าน 6 แสนกว่าบาท ซึ่งอยู่ระหว่างดำเนินการ จัดซื้อจัดจ้าง และมีการวางแผนต่อยอดกิจกรรมให้กับสมาชิกด้านการฝึกอาชีพที่ผู้สูงอายุสามารถหารายได้เพิ่ม ลดรายจ่าย การรวมกลุ่มอาชีพเพื่อผลิตสินค้าราคาไม่แพงและมีแบรนด์เป็นตนเอง ในส่วนผู้สูงอายุที่อยู่ในครัวเรือนเปราะบาง จำนวน 44 ราย ได้มีหน่วยงานให้การช่วยเหลือไปแล้ว จำนวน 9 ราย และยังไม่ได้รับ การช่วยเหลือ 36 ราย

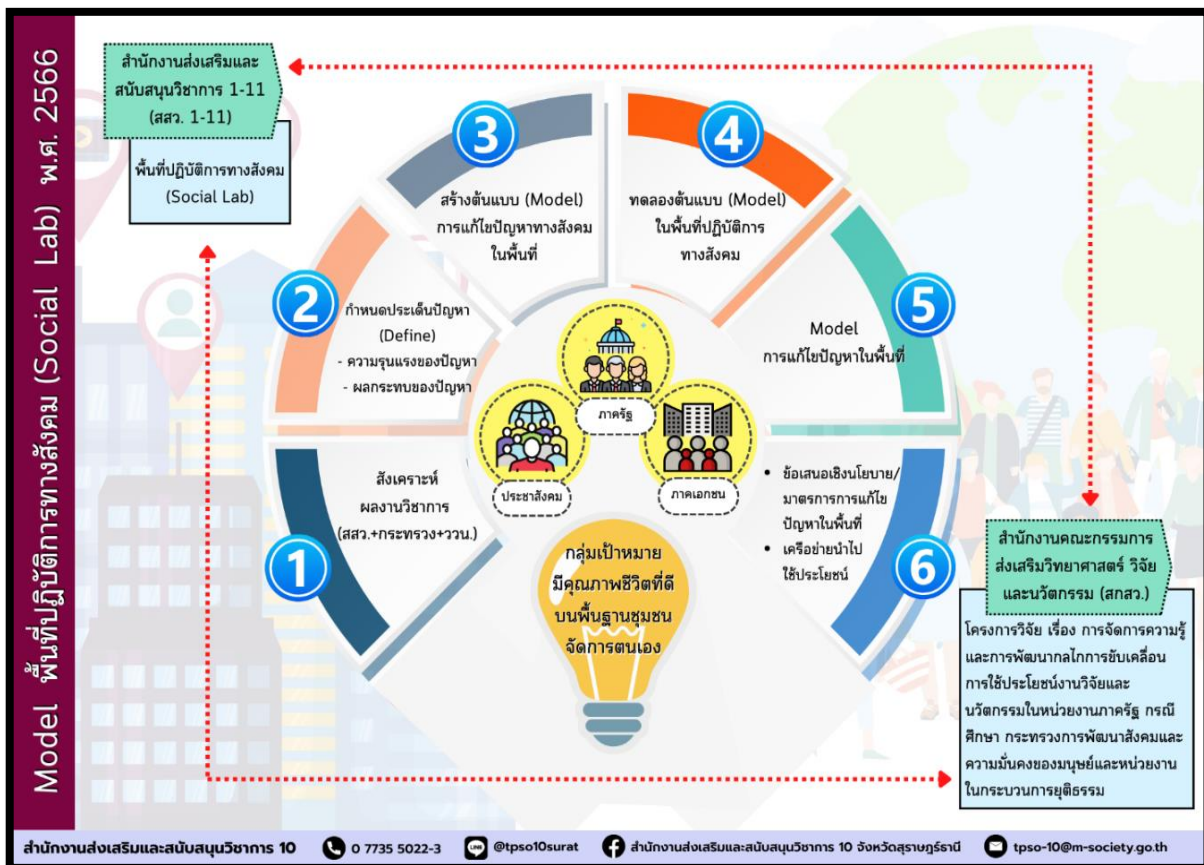
ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 (สสว.10) ได้ดำเนินการ ต่อยอดและพัฒนากระบวนการ ภายใต้กิจกรรมพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ตามแนวคิด “การขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)” คือ “พื้นที่” ของการเรียนรู้ร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยน ความคิด และความต้องการ เพื่อหาข้อตกลงหรือความร่วมมือในการพัฒนาและแก้ไขปัญหากลุ่มเป้าหมาย ชุมชน และสังคม ด้วยองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิชาการ และความรู้ที่มีอยู่เดิมมาคิด ทบทวน วิเคราะห์ วางแผน และทดลองใช้แก้ไขปัญหาให้ได้ข้อสรุปใหม่ ความรู้ใหม่ สร้างการยอมรับและการมีส่วนร่วม ของชุมชน หน่วยงาน กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล และภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่ ชุมชนอื่นในการนำรูปแบบ (Model) ไปประยุกต์ใช้ประโยชน์บนฐานองค์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการพื้นที่ ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ร่วมกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนด้วยกระบวนการ CBR (Community- Based Research)

โดยมีการดำเนินการพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ตามแนวทางกระบวนการคิด เชิงออกแบบ (Design Thinking) คือ กระบวนการคิดที่เข้าใจปัญหาที่สลับซับซ้อนต่างๆของชุมชนอย่างลึกซึ้ง ยึดคนหรือประชาชนกลุ่มเปราะบางเป็นหลักสำคัญ และผ่านการระดมสมองจากหลายภาคส่วนมาออกแบบ การป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชน 5 ขั้นตอน ได้แก่ เข้าใจ (Empathize) นิยาม (Define) สร้างสรรค์ (Ideate) จำลอง (Prototype) และทดสอบ(Test) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. คัดเลือกพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ร่วมกับทีม พม. (One Home) 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบน โดยเป็นพื้นที่กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลเข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน แกนนำ อาสาสมัคร และภาคีเครือข่ายในชุมชน
2. ศึกษาบริบทและสถานการณ์ทางสังคมของชุมชน และร่วมกำหนดประเด็นปัญหาเชิงประเด็น กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ร่วมกับ ทีม พม. (One Home) จังหวัดระนอง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี และภาคีเครือข่าย พร้อมทั้งทบทวนประเด็นปัญหา วิเคราะห์ศักยภาพ และกำหนด แนวทางการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)
3. รวบรวมผลงานวิชาการด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย ทั้งองค์ความรู้ในเชิงกระบวนการเรียนรู้เพื่อการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ และองค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหา เชิงประเด็น และเชิงกลุ่มเป้าหมายตามสถานการณ์และบริบทในพื้นที่ รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพ ผู้ปฏิบัติงานและกลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล

4. นำชุดองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์ไปพัฒนาเป็นรูปแบบ (Model) และวางแผนการแก้ไขปัญหากลุ่มเป้าหมายร่วมกับทีม พม. (One Home) จังหวัด สถาบันการศึกษา กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลและภาคีเครือข่าย
5. ดำเนินการทดลองตามแผนปฏิบัติการพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ในการบูรณาการความร่วมมือหน่วยงาน ติดตามประเมินผล พร้อมพัฒนารูปแบบ (Model) การแก้ไขปัญหาดังกล่าวในพื้นที่
6. ถอดบทเรียนและจัดทำองค์ความรู้ (KM) พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)
7. ปรับปรุง พัฒนารูปแบบ (Model) การแก้ไขปัญหาดังกล่าวในพื้นที่ และนำกลับไปใช้ในพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)
8. สรุปผลการดำเนินงานในการนำรูปแบบ (Model) ไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่
9. เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์และนำเสนอรูปแบบ (Model) ต่อ สนง.พมจ. /One Home/ภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่
10. ติดตามการใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ และรายงานการนำไปใช้ประโยชน์

เป้าหมายและวัตถุประสงค์

จากสถานการณ์ปัญหาและความต้องการของพื้นที่ตำบลบางนอน “ผู้สูงอายุต้องการมีอาชีพ รายได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี” โดยมีเป้าหมาย : ผู้สูงอายุมีอาชีพ และงานทำเป็นของตนเอง เพื่อให้มีรายได้สำหรับดูแลตนเองและคนในครอบครัวตามสภาพความเป็นอยู่ ความเหมาะสม และศักยภาพของผู้สูงอายุ รวมทั้งเป็นการสร้างคุณค่าให้กับผู้สูงอายุ ด้วยการดึงศักยภาพความรู้ ความสามารถที่ผู้สูงอายุมีอยู่ในตัวเองออกมาให้สร้างประโยชน์ สร้างคุณค่า รวมทั้งแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและรายได้ของตนเอง ครอบครัว และชุมชน จึงได้กำหนดประเด็นการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social lab) “การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล” วัตถุประสงค์เพื่อ

1. ค้นหาศักยภาพ ความต้องการของผู้สูงอายุในด้านการพัฒนาอาชีพและรายได้
2. การใช้ความรู้ไปขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)
3. บูรณาการความร่วมมือหน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
4. ให้ความรู้ พัฒนาทักษะ และส่งเสริมอาชีพและรายได้ของผู้สูงอายุตามความเหมาะสม
5. สร้างกลไกที่เลี้ยงและแนวทางพัฒนาต่อยอด ขยายผล เพื่อการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุอย่างครบวงจร

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงทำงานด้วยเหตุผลด้านเศรษฐกิจเป็นหลักคิดว่ามีความสามารถและสมรรถนะในการพึ่งพาตนเอง ประกอบกับความต้องการช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายให้แก่บุตรหลานและสมาชิกภายในครอบครัว เนื่องจาก

1. การมีภาระหนี้สิน
2. การมีภาระในครอบครัว
3. ความต้องการในการหารายได้เพื่อพึ่งพาตนเอง
4. การมีลักษณะงานที่มีความเหมาะสมยืดหยุ่น ใกล้เคียงหรือสามารถรับงานมาทำที่บ้านได้
5. การทำงานเป็นการส่งเสริมภาวะสุขภาพ

งานวิจัย : กระบวนการสร้างคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุภาคตะวันออกเชิงเหนือตอนกลางสู่การยกระดับชุมชนอย่างบูรณาการในยุค 4.0 : สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5 จังหวัดขอนแก่น ; 2565

พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ประจำปี 2566 การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล

ส่วนที่ 3

องค์ความรู้ที่ใช้พัฒนารูปแบบ (Model)

การดำเนินการพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางนอน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและรายได้ของผู้สูงอายุ โดยได้ดำเนินการนำองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง จากการสังเคราะห์องค์ความรู้งานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพและการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) การพัฒนาชุมชนด้วยกระบวนการ CBR (Community-Based Research) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุมาใช้ในการพัฒนารูปแบบ (Model) และนำไปทดลองใช้ในพื้นที่เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ รายได้ของผู้สูงอายุในชุมชน ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี

- 1.1 กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) คือ กระบวนการคิดที่เข้าใจปัญหาที่สลับซับซ้อนอย่างลึกซึ้ง ที่ยึดคนหรือมนุษย์ (Human Centered) เป็นหลักสำคัญที่ผ่านการระดมสมองจากบุคคลที่อยู่ในหลากหลายสายงาน และนำความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นมาปรับใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์หรือบริการ ให้ตอบโจทย์ผู้ใช้งานในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นโมเดลที่เกิดจาก

5 ขั้นตอนของ Design thinking

ศาสตราจารย์ Hasso-Plattner แห่งสถาบันการออกแบบใน Stanford (d.school)

ขั้นที่ 1 เอาใจใส่ (Empathise)

ยึดความต้องการของมนุษย์เป็นหลัก

การใช้เวลาทำความเข้าใจกับปัญหาที่กำลังพยายามแก้ไข จากทั้งการถาม การสังเกต การติดตามบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีความเชี่ยวชาญหรือผู้รู้ในสาขานั้น ๆ เพื่อให้รู้ถึงประสบการณ์หรือมูลเหตุจูงใจของกลุ่มเหล่านั้น โดยความเอาใจใส่จะช่วยให้คุณสมารถทำ Design Thinking บนพื้นฐานของการยึดคนหรือเป็นศูนย์กลาง (Human Centered) หรือก็คือการหาความต้องการที่แท้จริงที่เราเรียกว่า Insight เพื่อทำความเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง

พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ประจำปี 2566 การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล

ขั้นที่ 2 ระบุปัญหา (Define)

ระบุปัญหาด้วยการเอามนุษย์เป็นศูนย์กลาง

เป็นการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาปัญหาหลัก ๆ ที่แท้จริง ที่ยึดคนหรือมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human Centered) เพื่อกำหนดปัญหา จากการหาข้อสรุปและเข้าใจปัญหาของกลุ่มเป้าหมายแล้วคัดกรอง และกำหนดทิศทางของปัญหาให้ชัดเจน

ขั้นที่ 3 นำไอเดียมาสร้างสรรค์ (Ideate)

คิดไอเดียให้หลากหลายที่สุด

เป็นขั้นที่นักออกแบบจะเริ่มสร้างสรรค์ไอเดียต่าง ๆ จากที่ได้ทำความเข้าใจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและปัญหาต่าง ๆ ตั้งแต่ขั้นแรก ซึ่งสามารถคิดนอกกรอบได้ เพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหาด้วยการระดมสมอง การแชร์ไอเดีย การแลกเปลี่ยนความเห็นทั้งข้อดีข้อเสียและหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับแก้ไขปัญห อาจได้เห็นมุมมองของปัญหาได้หลายรูปแบบและเห็นวิธีการในการแก้ไขปัญหามีได้หลายรูปแบบ

ขั้นที่ 4 สร้างต้นแบบ (Prototype)

นำแนวทางปฏิบัติจริงมาใช้ในการสร้างต้นแบบ

สร้างแบบจำลองจากการ Ideate (ระดมความคิดเห็น) เพื่อนำไปทดสอบว่าสิ่งที่เราคิดขึ้นมานั้นตอบโจทย์ โดยนำแบบจำลองไปดำเนินการในพื้นที่ และหาทางออกในการแก้ไขปัญหากลุ่มเป้าหมายที่ดีที่สุด

ขั้นที่ 5 ทดสอบ (Test)

พัฒนาต้นแบบที่แก้ปัญหาได้จริง

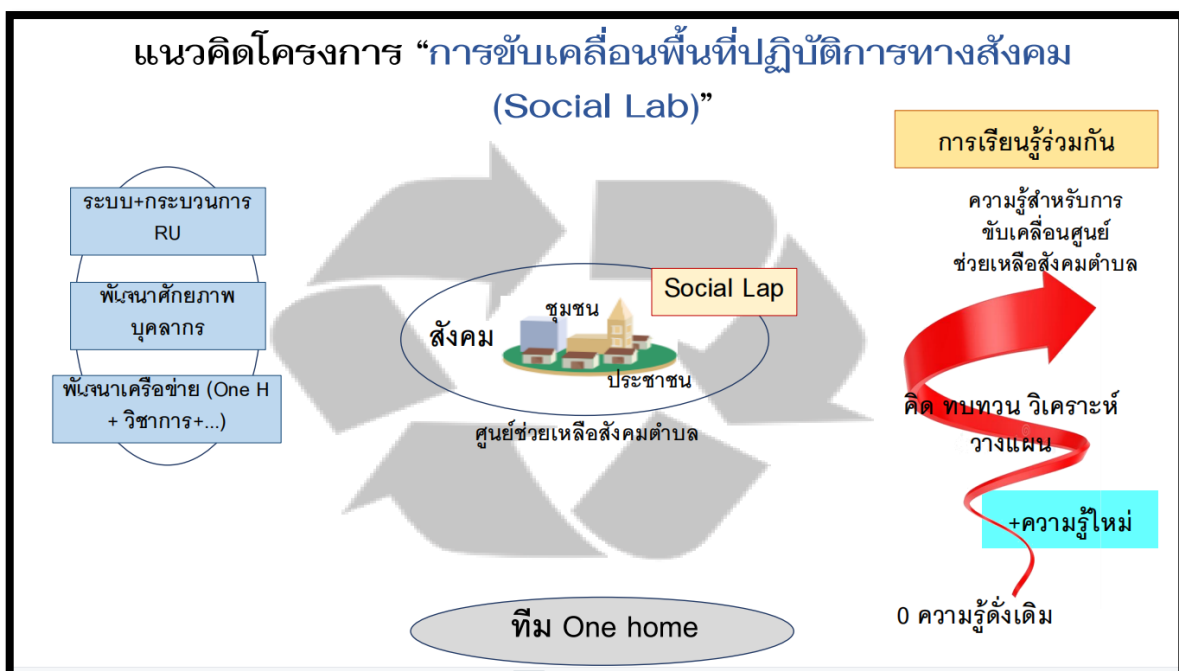
โดยนำแบบจำลองที่ได้มาทำการทดสอบในการแก้ไขปัญหากลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ประสิทธิภาพ ปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้ได้สิ่งที่ดีที่สุด

โดย Design Thinking มีความยืดหยุ่นในตัวของมันเองที่ไม่จำเป็นต้องเริ่มจากขั้นที่หนึ่งเสมอไป สามารถคิดในขั้นตอนต่าง ๆ ไปพร้อมกันได้

ที่มา : ปรีดี นกุลสมปรารถนา <https://www.popticles.com/business/steps-to-do-design-thinking/>

1.2 แนวคิดการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)

- พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) หมายถึง พื้นที่ที่ได้นำองค์ความรู้และนวัตกรรมที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิชาการด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และภาคีเครือข่าย มาทดลองปฏิบัติการเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคม โดยใช้ทรัพยากรในพื้นที่และสร้างการมีส่วนร่วมของกลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล ทีม พม. (One Home) จังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคีเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดเป็นต้นแบบ (Model) ที่เหมาะสมในการขยายผลและจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมในระดับพื้นที่และระดับประเทศ

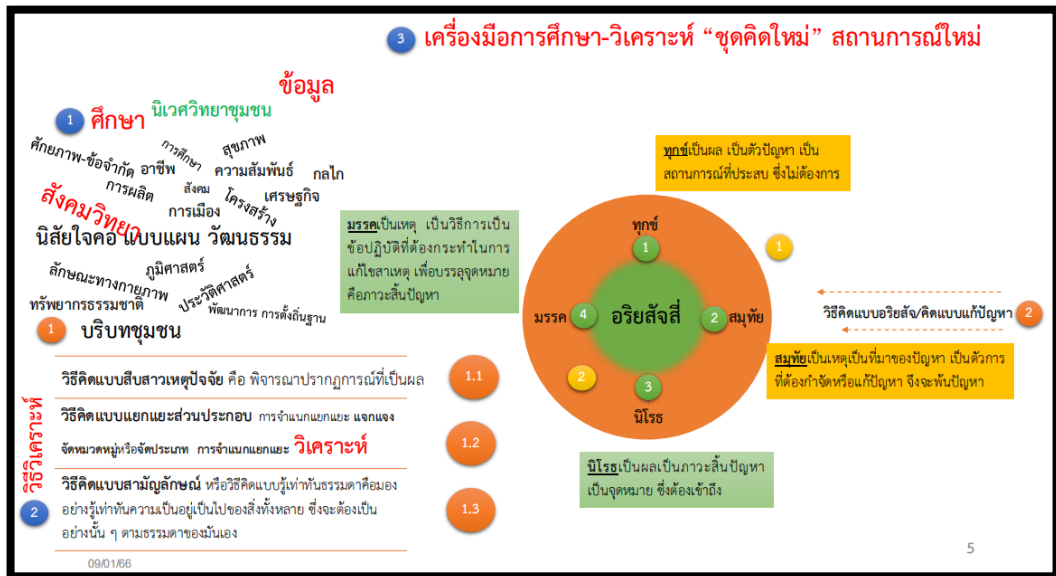

พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ประจำปี 2566 การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล

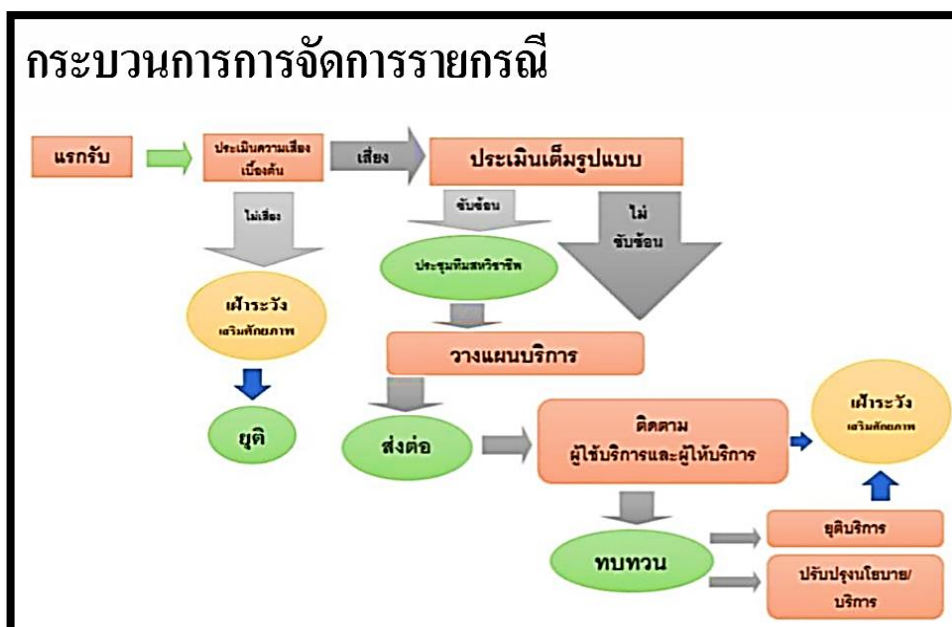

1.3 การพัฒนาชุมชนด้วยกระบวนการ CBR (Community-Based Research)

- ฐานคิดงานวิจัยของท้องถิ่นหรืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น Community-Based Research (CBR) เป็นการใช้หลักพุทธธรรมเป็นฐานในการขับเคลื่อนงาน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ชุมชนและออกแบบชุมชน ให้ผู้ปฏิบัติได้มีวิธีการเข้าใจชุมชนที่ถูกต้อง มีวิธีปฏิบัติอย่างไรให้เห็นชุมชนชัดเจนในทฤษฎี โดยมีเครื่องมือการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนบนพื้นฐานของหลักอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค

1.4 การจัดการบริการครอบครัวรายกรณี (Family Case Management) คือ ชุดของระบบและบริการที่ช่วยให้การดูแลครอบครัวเปราะบางทั้งครอบครัวได้รับการช่วยเหลืออย่างบูรณาการหรือเปรียบเสมือนสะพานใยแมงมุมประสานเชื่อมโยงครอบครัวเข้ากับระบบบริการอย่างไร้รอยต่อทุกมิติชีวิต ได้แก่ การเข้าถึงบริการของรัฐ รายได้ สุขภาพ การศึกษา และความเป็นอยู่ และความสัมพันธ์ของครอบครัว (เป็นอย่างต่ำ)

พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ประจำปี 2566 การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

2.1 โครงการวิจัยกลยุทธ์ส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุไทย ศึกษาโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1-11; 2562 วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทัศนคติและความต้องการเพื่อสนับสนุนการทำงานที่ส่งผลต่อความต้องการในการทำงานของผู้สูงอายุ ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ในการส่งเสริมการทำงานที่เหมาะสม พบว่าแนวทางการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ ได้แก่ เตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ผู้สูงอายุ การจัดทำฐานข้อมูลทักษะ คลังปัญญา ภูมิปัญญา ฐานข้อมูลประสบการณ์และความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงานของผู้สูงอายุ โดยการตระหนักในคุณค่าและส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญา การพัฒนาทักษะความรู้เพิ่มเติมศักยภาพในการทำงาน เช่น ทักษะความรู้ตามพื้นฐานเดิมที่สามารถต่อยอดได้ การเรียนรู้เทคโนโลยีที่จำเป็น การสร้างเทรนเนอร์ เป็นต้น ทั้งนี้ อปท. ควรทำหน้าที่เป็นกลไกในการประสานงาน และหน่วยงานภาครัฐในการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และมีการกำหนดกลยุทธ์ในการส่งเสริมการทำงาน 5 กลยุทธ์ ดังนี้

- 1) จัดทำฐานข้อมูลของผู้สูงอายุและกลไกในระดับพื้นที่
- 2) สร้างค่านิยมในการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ
- 3) ส่งเสริมการบูรณาการด้านการทำงานของผู้สูงอายุ
- 4) ส่งเสริมพัฒนาอาชีพให้ครบวงจร เพื่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ
- 5) พัฒนาระบบความคุ้มครองในการทำงานของผู้สูงอายุ

2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการบูรณาการพัฒนาคูณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ ปีที่5 ฉบับที่ 9 (กันยายน 2563) โดย ปัทมา ยมศิริ และศรดา สมพอง ผลการวิจัย พบว่าแนวทางการบูรณาการพัฒนาคูณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ดังนี้

- 1) การดูแลจากครอบครัว ช่วยทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณค่ายังมีบทบาทในครอบครัว และชุมชน ให้ความสำคัญเห็นคุณค่า เคารพยกย่องนับถือ ด้วยการเชิ่พฟังคำสั่งสอนและข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุ เอาใจใส่ ช่วยเหลือดูแลรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย
- 2) การสนับสนุนแผนงานส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ ด้านภูมิปัญญาผู้สูงอายุ การเรียนรู้ในโรงเรียนผู้สูงอายุ สร้างความพร้อมให้คนรุ่นใหม่เตรียมพร้อมในทุกมิติ เสริมพลังภูมิปัญญาผู้สูงอายุพัฒนาสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งเสริมการมีรายได้และมีงานทำสำหรับผู้สูงอายุ
- 3) การส่งเสริมผู้สูงอายุเข้าโรงเรียนผู้สูงอายุ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม มีศักยภาพ ยอมรับในการส่งเสริมภูมิปัญญา สร้างรายได้ให้ผู้สูงอายุ ด้วยการส่งเสริมปัญญาท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐควรบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ซึ่งการมีแนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ โดยผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าคุณค่ามีคุณค่า ไม่เป็นภาระต่อสังคม เพื่อทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักดิ์ศรีและยั่งยืน

2.3 การจัดทำฐานข้อมูลประชากรผู้สูงอายุด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ : กรณีเทศบาลตำบลน้ำโจ้ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง วารสารบัณฑิตวิจัย JOURNAL OF GRADUATE RESEARCH ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2562) โดยชนม์ธัญ สุวรรณ และ รัชฎาภรณ์ ทองแป้น มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง วัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลประชากรผู้สูงอายุในระบบออนไลน์ด้วยการประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) กรณีเทศบาลตำบลน้ำโจ้ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง สังเคราะห์ข้อมูลผู้สูงอายุและเสนอแนะแนวทางสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ศึกษาโดยอาศัยข้อมูลในระบบออนไลน์เป็นฐาน สิ่งที่ได้มี ดังนี้

- 1) ฐานข้อมูลประชากรผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลแม่โจ้ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ในรูปของแผนที่เฉพาะเรื่อง (Thematic Map) แบ่งตามชุดข้อมูลทั้งในระบบออนไลน์และออฟไลน์ ทั้งนี้ ฐานข้อมูลดังกล่าวนำเสนอแบบที่สามารถดูได้ด้วยตา (Visualization) เพื่อให้สามารถตีความ จากแผนที่เฉพาะเรื่องทดแทนการอ่านข้อมูลสถิติจากตารางและสามารถปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยได้ตลอดเวลา
- 2) แนวทางสำหรับเทศบาลตำบลน้ำโจ้ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลในการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลจัดทำขึ้นเพื่อติดตามความเป็นอยู่ทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงลดจนการให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพอนามัยอย่างมีประสิทธิภาพแก่ผู้สูงอายุในพื้นที่

2.4 ข้อเสนอเชิงวิชาการ : การพัฒนาทักษะการทำงาน (RE-SKILL and UP-SKILL) เพื่อสร้างหลักประกันรายได้ผู้สูงอายุ โดย ดร.มนทกานต์ ฉิมมามี และ ดร.ชลธิชา อัสวนิรันดร์ เสนอต่อมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ตุลาคม 2564

- การจัดทำข้อเสนอกลไกและแนวทางในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานสูงอายุบนฐานของกรอบด้านยุทธศาสตร์ชาติที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงวัย และการเตรียมรองรับสังคมสูงวัย รวมถึงแผนงานบูรณาการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย มี 5 ข้อเสนอ ดังนี้

ข้อเสนอที่ 1 : การพัฒนาแผนระดับชาติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ

ข้อเสนอที่ 2 : การจัดตั้งคณะทำงานแบบ Multi-agency Task Force โดยในโมเดลทดลองเสนอให้มีการจัดตั้ง “คณะทำงานบูรณาการเพื่อพัฒนาและยกระดับทักษะแรงงานสูงอายุ” เพื่อรับผิดชอบเรื่องการพัฒนาทักษะของแรงงานสูงอายุโดยตรง

ข้อเสนอที่ 3 : การสร้างแพลตฟอร์มแบบบูรณาการ (Integrated platform) และระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานสูงอายุแบบครบวงจร

ข้อเสนอที่ 4 : การสร้างเครือข่าย/กลุ่มวิจัยเฉพาะ เพื่อผลิตงานวิจัยเป็นฐานในการขับเคลื่อนการพัฒนาและยกระดับทักษะแรงงานสูงอายุ

ข้อเสนอที่ 5 : การกำหนดมาตรการการสนับสนุน/อุดหนุนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาและยกระดับทักษะแรงงานสูงอายุ

- 2.5 กระบวนการสร้างคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางสู่การยกระดับชุมชนอย่างบูรณาการในยุค 4.0 โดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5 ปี 2565 มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้สูงอายุภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางที่มีต่อการสร้างคุณค่าในตนเอง ศึกษากระบวนการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง และศึกษากระบวนการสร้างคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางสู่การยกระดับชุมชนอย่างบูรณาการในยุค 4.0 ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงทำงานด้วยเหตุผลด้านเศรษฐกิจเป็นหลักคิดว่ามีความสามารถและสมรรถนะในการพึ่งพาตนเอง ประกอบกับความต้องการช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายให้แก่บุตรหลาน และสมาชิกภายในครอบครัว เนื่องจากการมีภาระหนี้สิน การมีภาระในครอบครัว ความต้องการในการหารายได้เพื่อพึ่งพาตนเอง การมีลักษณะงานที่มีความเหมาะสมยืดหยุ่นใกล้บ้านหรือสามารถรับงานมาทำที่บ้านได้ และการทำงานเป็นการส่งเสริมภาวะสุขภาพ ดังนั้นควรเพิ่มคุณค่าของผู้สูงอายุให้ครอบคลุม 4 ประเด็น ได้แก่ คุณค่าผู้สูงอายุด้านความสามารถ คุณค่าของผู้สูงอายุทางด้านความสำคัญ คุณค่าของผู้สูงอายุด้านความมีอิสระ และคุณค่าของผู้สูงอายุด้านความดี โดยเริ่มที่ครอบครัวเนื่องจากเป็นกลไกใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ เช่น สนับสนุนด้านการประกอบ อาชีพการทำงานที่เหมาะสมกับวัย การสนับสนุนช่องทางการขายสินค้า และผลิตภัณฑ์ เป็นต้น รวมถึงให้ผู้สูงอายุมีอิสระที่จะเลือกปฏิบัติชีวิตประจำวันของตนเอง และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ออกมาใช้ชีวิตนอกบ้านมากขึ้น สร้างความปลอดภัยให้แก่ผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทในการช่วยเหลือสังคม โดย การนำศักยภาพที่มีของผู้สูงอายุมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เช่น การเป็นอาสาสมัคร การดูแลผู้สูงอายุด้วยกันเอง การเข้าร่วมกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อสังคม รวมถึงส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่คนรุ่นหลัง ซึ่งนับว่าเป็นการวางตัว และการเป็นผู้สูงอายุที่สังคมคาดหวัง และถูกยอมรับอีกด้วย
- 2.6 การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพของผู้สูงอายุ เพื่อลดการพึ่งพาสังคม โดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 9 ปี 2559 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การประกอบอาชีพและรายได้ของผู้สูงอายุ รูปแบบการพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุ และทดลองนำรูปแบบการพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุไปใช้ในพื้นที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาอาชีพของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ มี 4 แนวทาง คือ การพัฒนาการตลาด การอบรมอาชีพ การสนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพ และการพัฒนารูปแบบของสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ข้อค้นพบจากการวิจัย ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองได้ มีความคิดว่าตนเองไม่ได้เป็นภาระต่อสังคมแต่อย่างใด และยังไม่มีความพร้อมที่จะยอมรับว่าตัวเองเป็นผู้ที่ต้องพึ่งพาสังคม

ส่วนที่ 4

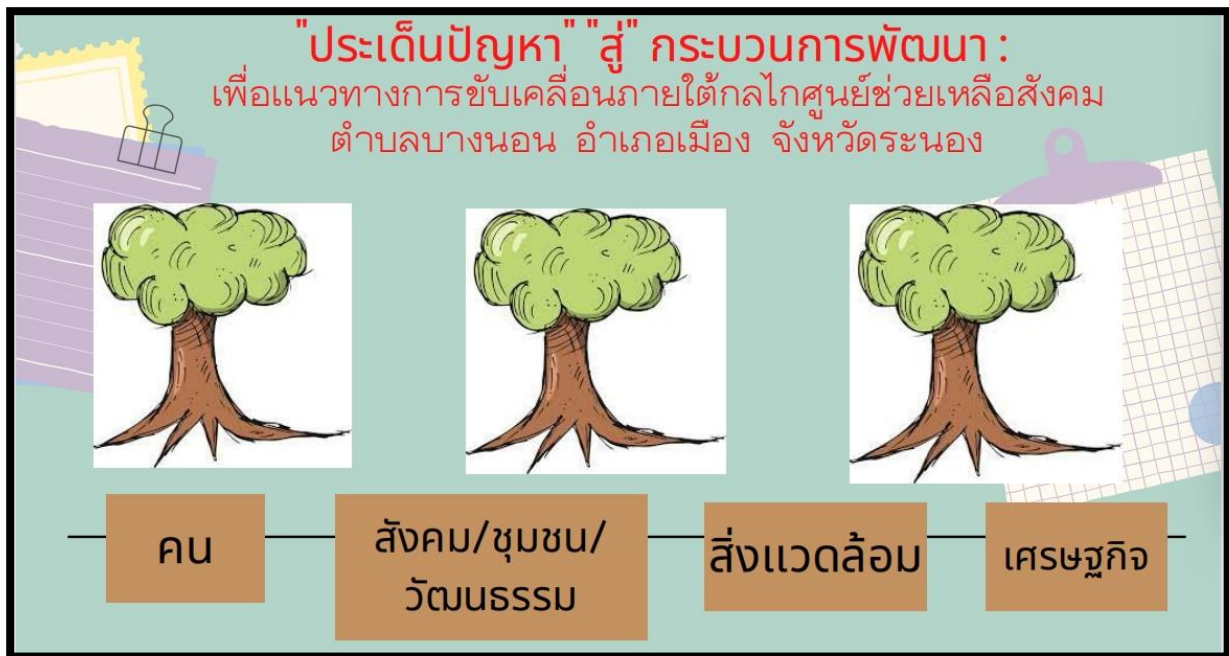
กระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)

พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ประจำปี 2566 การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล

จากการถอดบทเรียนเพื่อจัดทำองค์ความรู้ (KM) พบว่า กระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ดำเนินการภายใต้กระบวนการ 3 รู้ ได้แก่ รู้ตัวตน รู้ชุมชน และรู้วิชาการ เพื่อนำมาออกแบบการแก้ไขปัญหาตามหลักการ Design Thinking 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย เข้าใจ (Empathize) นิยาม (Define) สร้างสรรค์ (Ideate) จำลอง (Prototype) และทดสอบ (Test) จนได้รูปแบบ (Model) การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล เพื่อนำไปขยายผลในพื้นที่อื่น พร้อมติดตามประเมินผลการนำไปใช้ประโยชน์โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. กระบวนการ 3 รู้ : รู้ตัวตน รู้ชุมชน รู้วิชาการ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 ร่วมกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต สุราษฎร์ธานี ออกแบบการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ดังนี้

- 1.1 การประชุมเตรียมความพร้อมขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (social lab) ตำบลบางนอน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ร่วมกับเทศบาลตำบลบางนอน ชมรมผู้สูงอายุตำบลบางนอน คณะกรรมการเขตสุขภาพเพื่อประชาชนเขตที่ 11 (กขป.11) และทีม พม.จังหวัดระนอง ผ่านการประชุมแบบออนไลน์ เพื่อทบทวนกิจกรรมบูรณาการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือน ที่ได้ดำเนินการต่อเนื่องตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 - 2565 เกิดเป็นโมเดลต้นแบบ “การขับเคลื่อนงานแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและยกระดับรายได้ชุมชน ร่วมกับ ทีม พม.จังหวัด และภาคีเครือข่าย ผ่านโครงการ พม.” และแลกเปลี่ยนเรียนรู้สถานการณ์ทางสังคม บริบทชุมชน สภาพปัญหา ความต้องการพัฒนาผู้สูงอายุในพื้นที่ รวมถึงหาวิธีแนวทาง และแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุในพื้นที่

1.2 ประชุมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนรูปแบบ (Model) การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลบางนอน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ร่วมกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดภูเก็ต สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) สำนักงานเกษตร สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานอุตสาหกรรม สำนักงานสาธารณสุข สำนักงานแรงงานสำนักงานจัดหางานเทศบาลตำบลบางนอน และภาคีเครือข่าย เพื่อสรุปประเด็นปัญหา ค้นหาความต้องการ และจัดลำดับความสำคัญ ความเร่งด่วน ความจำเป็น พร้อมหาแนวทางการขับเคลื่อนภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลบางนอน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์หาสาเหตุเชิงระบบ ด้วยแผนภูมิต้นไม้ (Tree Diagram) และการวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริง (RCA : Root Cause Analysis)

พบว่า ประเด็นปัญหาที่สำคัญ และเร่งด่วนของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ และการถูกทอดทิ้ง ตามลำดับ

ประเด็นปัญหาที่สำคัญและเร่งด่วนของกลุ่มผู้สูงอายุ 3 ประเด็นแรก
ลำดับ 1 ปัญหาด้านเศรษฐกิจ : อาชีพ รายได้ และการว่างงาน
ลำดับ 2 ปัญหาสุขภาพกาย : ตา โรคเรื้อรัง และร่างกาย
ลำดับ 3 ปัญหาการถูกทอดทิ้งของผู้สูงอายุ
มติที่ประชุม : ประเด็นเร่งด่วน คือ “ผู้สูงอายุไม่มีอาชีพ และรายได้”

นำมาสู่กระบวนการพัฒนาเพื่อหาแนวทางขับเคลื่อนภายใต้ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลบางนอน อำเภอมือ จังหวัดระนอง เริ่มจากการค้นหาความต้องการผู้สูงอายุ วิเคราะห์ศักยภาพกลุ่มเป้าหมายและชุมชน ดังนี้

1. การค้นหาความต้องการผู้สูงอายุ

การค้นหาความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ เพื่อนำมาสู่การออกแบบกิจกรรมแก้ไขปัญหาด้านอาชีพ รายได้ โดยการศึกษาข้อมูล และสถานการณ์ปัญหาผู้สูงอายุ จากข้อมูลที่มีอยู่ในชุมชน ได้แก่ ระบบ TMAP การประชุมเวทีสหวิชาชีพตามโครงการสร้างเสริมสวัสดิการสังคม ประจำปี 2565 แผนพัฒนาท้องถิ่น การสอบถามความต้องการด้านอาชีพรายได้ผู้สูงอายุ โดยคณะกรรมการศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล

แบบสำรวจความต้องการและการมีรายได้อาชีพของผู้สูงอายุ ตำบลบางนอน อำเภอมือ จังหวัดระนอง (กลุ่มเปราะบาง)

ชวนคิดต่อ.....ต้องเป็นอาชีพอะไร

ผู้สูงอายุคุยหารือกันว่าจะต้องเป็นอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ทันที ลงทุนน้อย ดังนั้นต้องเป็นประเภทอาหาร “ข้าวเกรียบ” ทานง่าย ทุกโอกาส เหมาะสำหรับคนทุกช่วงวัย และที่สำคัญหาแหล่งตลาดในการขายได้ง่าย ประกอบกับในพื้นที่มีต้นเหียงมาก เป็นพืชประจำถิ่น จึงเป็นที่มาของ “กลุ่มข้าวเกรียบผักเหียง”

2. การวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่มเป้าหมาย ชุมชน และเครือข่าย

การวิเคราะห์ศักยภาพของผู้สูงอายุ เพื่อนำไปสู่การสร้างอาชีพและรายได้ โดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยน วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง และกำหนดแนวทางการสร้างอาชีพ โดยวิเคราะห์ใน 3 ส่วน ประกอบด้วย

แนวคิด : การมีส่วนร่วม มีแนวทางดังนี้

1. การร่วมคิด เพื่อให้กิจกรรมโครงการสำเร็จผลตามวัตถุประสงค์
 2. การร่วมตัดสินใจ เลือกกิจกรรมหรือแนวทางที่เห็นว่าดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด
 3. การร่วมปฏิบัติตามโครงการ การเข้าร่วมในการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ
 4. การร่วมติดตามและประเมินผลโครงการ
- ธนาภรณ์ เมทณีสฤติ : 2543

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ตนเอง/กลุ่ม

- 1) ตัวผู้สูงอายุที่ต้องการอาชีพมี 2 กลุ่มประเภท ได้แก่ ผู้สูงอายุที่สามารถเข้าร่วมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชนได้ และผู้สูงอายุอยู่ที่บ้านเนื่องจากมีข้อจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน เช่นภาระในการดูแลคนในครอบครัว มีปัญหาด้านสุขภาพ หรือไม่มีคนรับ - ส่ง เป็นต้น
- 2) องค์ความรู้ ทักษะในอาชีพข้าวเกรียบผักเหียง ผู้สูงอายุบางคนเคยมีประสบการณ์ในการทำข้าวเกรียบบ้าง แต่ยังคงต้องเติมเต็มเทคนิค และองค์ความรู้เพิ่มเติม
- 3) คนที่เป็นผู้นำ การรวมกลุ่มจำเป็นต้องมีผู้นำและผู้ตามที่ทำงานตามความถนัดของตนเอง โดยผู้สูงอายุได้มีการออกแบบโครงสร้างคณะทำงานของกลุ่มเป็น 6 ฝ่าย ประกอบด้วยฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายผลิต ฝ่ายการตลาด ฝ่ายเช็คสต็อกสินค้า ฝ่ายบัญชี และฝ่ายการเงิน

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ทุนในชุมชน

ในพื้นที่จังหวัดระนองมีผักเหียงเป็นพืชที่อยู่ในท้องถิ่น พบทั่วไปตามเนินเขาและที่ราบให้ผลผลิตมากที่สุดในฤดูร้อน คือ เดือนกุมภาพันธ์ - มิถุนายน ราคาจะถูกและผลผลิตต่ำสุดในช่วงฤดูฝน คือ เดือนพฤศจิกายน - มกราคม ราคาจะสูง ดังนั้นในช่วงที่ผลผลิตเยอะและราคาถูกจะถูกลำเลียงมาจัดการให้ได้ราคาด้วยการทำเป็นข้าวเกรียบผักเหียง

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์เครือข่าย

โดยใช้แนวทางบูรณาการความร่วมมือหน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เริ่มต้นจากกระบวนการชวนคุยแนวทางการขับเคลื่อนและหน่วยงานสนับสนุน รวมถึงทรัพยากรในชุมชน ด้วยการใช้แนวทาง “รู้เรา รู้เขา” และพูดคุยทำความเข้าใจในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ด้วยทฤษฎีการจัดการความขัดแย้ง (Win-Win Strategy) เป็นหลักการที่ต่างฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์และเกิดความพึงพอใจเป็นไปตามเป้าหมายการทำงานของทั้ง 2 ฝ่าย ยึดหลักการเคลื่อนงานตามบทบาทภารกิจของหน่วยงาน เพื่อร่วมวางแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนร่วมกันอย่างบูรณาการตามบทบาทภารกิจ ตัวชี้วัดของหน่วยงาน ติดตามผล และสื่อสารอย่างต่อเนื่อง พบว่าเครือข่ายในพื้นที่ร่วมขับเคลื่อน ได้แก่

- 1) สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) มีบทบาทให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาผู้ประกอบการ SMEs เพื่อรับสิทธิประโยชน์จากภาครัฐ และการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ

- 2) สำนักงานเกษตร มีหน้าที่ในการพัฒนาเกษตรกร องค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจเกษตรของชุมชน รวมถึงการส่งเสริมและประสานถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิต การจัดการผลผลิตพืช ประมง และปศุสัตว์ การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ (ปลูกผักเหียง)
- 3) สำนักงานพัฒนาชุมชน มีหน้าที่ในการพัฒนาระบบและกลไกในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ การอาชีพ การออม และการบริหารจัดการเงินทุนของชุมชน เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชน ชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าสู่มาตรฐาน OTOP
- 4) สำนักงานอุตสาหกรรม มีหน้าที่ในการส่งเสริม พัฒนา และถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านอุตสาหกรรมให้กับผู้ประกอบการในเขตพื้นที่จังหวัดและกลุ่มจังหวัด รวมทั้งส่งเสริม พัฒนา และต่อยอดสู่มาตรฐาน เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ ฉลาก สติกเกอร์ โดยนำเข้าสู่แผนการพัฒนาในปีงบประมาณ 2567 ในโครงการส่งเสริมกระบวนการเครือข่ายองค์ความรู้ (Knowledge- Based OTOP : KBO) กิจกรรมพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP โดยเครือข่ายองค์ความรู้ KBO
- 5) สำนักงานสาธารณสุข มีบทบาทการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์และการขอรับอนุญาต ออย.
- 6) สำนักงานแรงงานจังหวัด มีหน้าที่ในการส่งเสริมอาชีพอิสระ การรับงานไปทำที่บ้าน ส่งเสริมอาชีพถึงบ้าน และส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุ
- 7) สำนักงานจัดหางาน มีบทบาทในการหาช่องทางการตลาด และจัดหาแหล่งงานให้สมาชิกในครอบครัวผู้สูงอายุ
- 8) สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนองค์ความรู้ และประสานภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม
- 9) เทศบาลตำบลบางนอน เป็นหน่วยงานหลักในการดูแลประชาชน จัดทำแผนพัฒนาผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง (แผนพัฒนาท้องถิ่น ปี 2566 - 2570) และสนับสนุนสถานที่ในการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ (อยู่ระหว่างการอนุมัติงบประมาณเพื่อการก่อสร้างจาก อบจ.)
- 10) สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบางนอน มีบทบาทในการเสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไข หรือความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐ หรือ อบต. รวมถึงการดูแลที่อยู่อาศัย โดยมีแผนจัดทำแผนปรับสภาพบ้านผู้สูงอายุเปราะบาง ปีงบประมาณ 2567
- 11) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหน่วยงาน พม. จังหวัดระนอง ได้แก่ ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง บ้านพักเด็กและครอบครัว สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และนิคมสร้างตนเองปากจั่น มีบทบาทดูแลช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเป้าหมาย และเป็นพี่เลี้ยงในการยกระดับและการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มเปราะบาง ส่งเสริมความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองได้
- 12) กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) เป็นหน่วยงานของรัฐในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานกลาง เพื่อต่อต้านภัยคุกคามที่มุ่งทำลายผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติ
- 13) ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลบางนอน เป็นกลไกสำคัญที่จะเป็นพี่เลี้ยง ประสาน สนับสนุน ติดตามช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนในครอบครัว

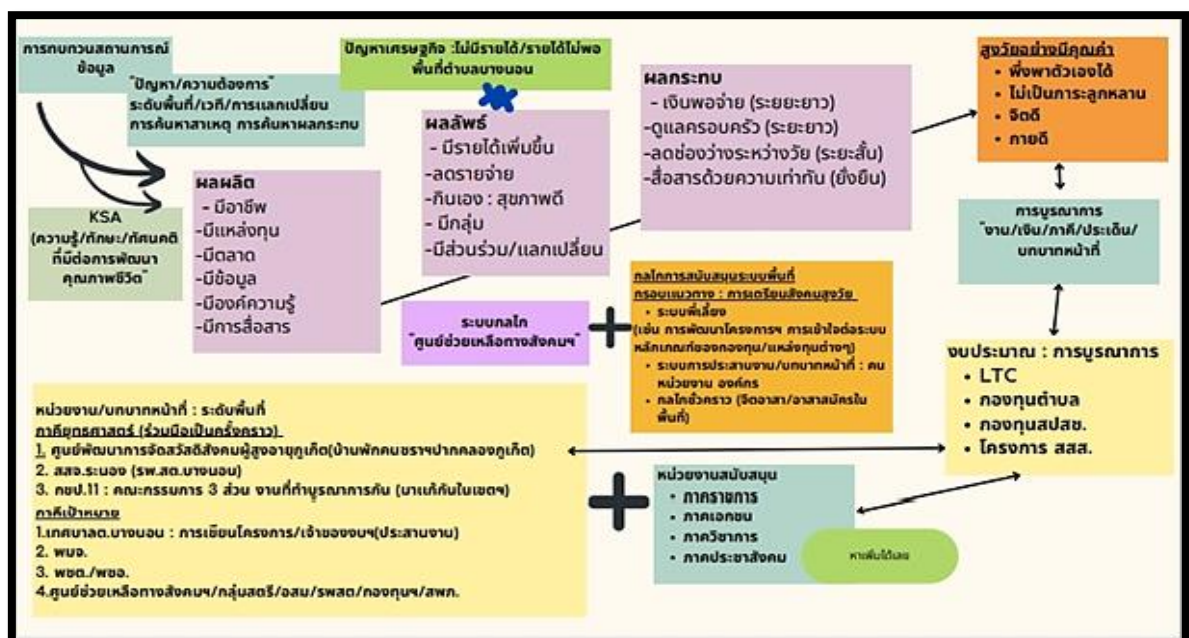
พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ประจำปี 2566 การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล

จากการวิเคราะห์ศักยภาพผู้สูงอายุ ชุมชน และเครือข่าย ทำให้ทราบถึงประเด็นปัญหา สาเหตุของปัญหา (รู้ตัวตน) ทูทางสังคม ศักยภาพชุมชน และภาคีเครือข่ายในการหนุนเสริม (รู้ชุมชน) และรู้วิชาการ ดังนี้

- 1) รู้ตัวตน : ผู้สูงอายุตระหนักร่วมกันว่าปัญหาประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญและเร่งด่วน เป็นเรื่องของอาชีพและรายได้ รองลงมาสุขภาพกาย เช่น สภาพร่างกาย สายตา โรคเรื้อรัง และสุขภาพจิต เช่น ความเครียด ความเหงา ภาวะซึมเศร้า
- 2) รู้ชุมชน : ตำบลบางนอนเป็นพื้นที่ที่กึ่งชุมชนเมืองกึ่งชนบท อาชีพส่วนใหญ่ทำการเกษตรกรรม ปลูกพาราปาล์ม น้ำมัน ผลไม้ ทุเรียน ปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ รวมกลุ่มอาชีพ การประมงเป็นอาชีพเสริม และอาชีพเชิงพาณิชย์ไม่มากนัก ผักเหียง เป็นพืชประจำถิ่น หาได้ง่ายและมีคุณค่าทางโภชนาสูง ศักยภาพชุมชน มีจุดแข็งด้านการตลาดในการรองรับสินค้าเกษตร ย่านหน่วยงานราชการ เช่น บริเวณหน้าโรงพยาบาลมีตลาดทุกวันจันทร์และวันศุกร์ การแสดงผลผลิตภัณฑ์สินค้าร่วมกับงานระดับจังหวัด ความเข้มแข็งของเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม รวมถึงกลไกในพื้นที่ เช่น ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล ชมรมผู้สูงอายุ อีกทั้งหน่วยงานท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมด้านสังคม และการแก้ไขปัญหากลุ่มเป้าหมาย
- 3) รู้วิชาการ : การทบทวนเอกสารงานวิจัย งานวิชาการ ด้านการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุจากผลงานของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 - 12 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถาบันการศึกษา และหน่วยงานด้านผู้สูงอายุ นำมาสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปขับเคลื่อนการส่งเสริมอาชีพให้กับผู้สูงอายุโดยมีองค์ความรู้หลักที่นำมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ กลยุทธ์ในการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ การพัฒนาทักษะการทำงาน (RE-SKILL and UP-SKILL) เพื่อสร้างหลักประกันรายได้ผู้สูงอายุ การจัดทำฐานข้อมูลประชากรผู้สูงอายุด้วยระบบสารสนเทศ ภูมิศาสตร์ และปัจจัยที่มีผลต่อการบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

นำมาสู่แนวทางการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ตำบลบางนอน อำเภอเมืองจังหวัดระนอง ดังภาพ

พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ประจำปี 2566 การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล

2. กระบวนการออกแบบการแก้ไขปัญหา

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 ร่วมกับทีมอาจารย์ที่ปรึกษา 2 คน ได้แก่ ดร.นันทปราชญ์ นันทวิวัฒน์กุล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพัชร สโรบล อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ออกแบบการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) โดยใช้หลักการ Design Thinking 5 ขั้นตอน ได้แก่ เข้าใจ (Empathize)

นิยาม (Define) สร้างสรรค์ (Ideate) จำลอง (Prototype) และทดสอบ (Test) โดยใช้องค์ความรู้ในเรื่องกลยุทธ์ในการทำงานของแรงงานนอกระบบที่เป็นผู้ใหญ่และผู้สูงอายุมาเป็นแนวทาง ดังนี้

- 1) **การเข้าใจ (Empathize)** เป็นการทำความเข้าใจผ่านการนำปัญหา “ผู้สูงอายุไม่มีอาชีพ และรายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ” มาเป็นจุดเริ่มต้น ตั้งคำถาม สังเกต วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และเน้นย้ำว่าเป็นปัญหาที่แท้จริงของผู้สูงอายุ ซึ่งพบว่าปัญหาการไม่มีอาชีพจากการไม่มีแหล่งทุน ไม่มีตลาดจำหน่าย ไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน การไม่เข้าถึงสื่อประชาสัมพันธ์ในระดับพื้นที่และสื่อกระแสหลัก สำหรับปัญหาการมีงานทำแต่รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ มาจากการขาดการวางแผนในชีวิต ขาดทักษะความรู้ ไม่สามารถหางานที่เป็นอาชีพเสริมได้ สุขภาพร่างกายไม่พร้อม เป็นต้น

กลยุทธ์ในการส่งเสริมการทำงานของแรงงานนอกระบบที่เป็นผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ ดังนี้

1. จัดทำฐานข้อมูลของผู้สูงอายุและกลไกในระดับพื้นที่
2. สร้างค่านิยมในการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ
3. ส่งเสริมการบูรณาการด้านการทำงานของผู้สูงอายุ
4. ส่งเสริม พัฒนาอาชีพให้ครบวงจร เพื่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ
5. พัฒนาระบบความคุ้มครองในการทำงานของผู้สูงอายุ

ที่มา : โครงการวิจัยกลยุทธ์ส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุไทย สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1-11; 2562

- 2) **การนิยาม (Define)** เป็นการสรุปข้อมูลปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา ให้มีการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุตามความต้องการ ศักยภาพ และความเหมาะสม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัว โดยการค้นหาอาชีพที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ และลงพื้นที่เพื่อศึกษาความต้องการ หาแนวทางส่งเสริมและพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุ ตามแนวทางการจัดบริการครอบครัวรายกรณี (FCM) เพื่อวางแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุและสมาชิกครอบครัวรายครัวเรือน
- 3) **การสร้างสรรค์ (Ideate)** เป็นการระดมสมอง ค้นหาแนวทางวิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกับภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมการมีอาชีพให้กับผู้สูงอายุ 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกลุ่มในชุมชน และผู้สูงอายุอยู่ที่บ้าน โดยใช้ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนประสานเชื่อมโยง และติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานรูปแบบ (Model) “การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล”

สถานการณ์การขับเคลื่อนการส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน

- **สังเคราะห์ผลงานวิชาการด้านการพัฒนาผู้สูงอายุ**
- **รูปแบบของกลุ่มผู้สูงอายุ**
 - 1) ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกลุ่มในชุมชน
 - 2) ผู้สูงอายุอยู่ที่บ้าน
- **การส่งเสริมอาชีพ**
 - **กลุ่มที่ 1 : ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกลุ่มในชุมชน**
 - สนับสนุนผู้สูงอายุเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน เพื่อพัฒนาอาชีพ สู่การมีรายได้แบบครบวงจร ด้วยการบูรณาการภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
 - การฝึกอบรมอาชีพการทำข้าวเกรียบผักเหลียง
 - **กลุ่มที่ 2 : ผู้สูงอายุอยู่ที่บ้าน**
 - การสร้างอาชีพรายได้ที่บ้าน ตามความต้องการ ความเหมาะสม กับสภาพปัญหา และความถนัดของผู้สูงอายุ การประกอบอาชีพอิสระ หรือการรับงานมาทำที่บ้าน
 - ค้นหาผู้สูงอายุ 9 คน : ทำแผนส่งเสริมและพัฒนาอาชีพรายบุคคล
 - มอบถุงยังชีพ เครื่องอุปโภค บริโภค

- 4) **การจำลอง (Prototype)** การสร้างรูปแบบ (Model) “การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล” โดยออกแบบกระบวนการตามศักยภาพและความเหมาะสมของผู้สูงอายุ 2 กลุ่ม คือ ผู้สูงอายุเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน กับผู้สูงอายุอยู่ที่บ้าน 2 รูปแบบ ได้แก่
- **รูปแบบที่ 1** จัดตั้งกลุ่มอาชีพข้าวเกรียบผักเหลียง โดยรวบรวมสมาชิกกลุ่ม ค้นหาผู้นำทีม จัดตั้งคณะกรรมการ ให้ความรู้ด้านอาชีพและการต่อยอด อบรมอาชีพทำข้าวเกรียบผักเหลียง ผลิต และจำหน่ายสินค้า ออกงานแสดงสินค้า พร้อมทั้งเชื่อมโยงการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม
 - **รูปแบบที่ 2** ประกอบอาชีพอิสระที่บ้านหรือรับงานมาทำที่บ้าน โดยลงพื้นที่จัดบริการครอบครัวรายกรณี (FCM) วางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัว ลงพื้นที่ให้การช่วยเหลือ ให้คำแนะนำตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตรายครัวเรือน และติดตามการสร้างอาชีพและคุณภาพชีวิต

กลุ่มที่ 1 : ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกลุ่มในชุมชน

- การฝึกอบรมอาชีพ "การทำข้าวเกรียบผักเหลียง"
 - 1) ความรู้ในการทำข้าวเกรียบผักเหลียง เพื่อนำไปประกอบอาชีพ
 - 2) ผู้สูงอายุมีการรวมกลุ่ม และผู้สูงอายุที่อยู่บ้าน ได้มีอาชีพและรายได้ จากการขายผักเหลียง
 - 3) ความร่วมมือจากคนในชมรมผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุในชุมชน
 - 4) ผลิตภัณฑ์มีแบรนด์เป็นของตัวเอง (ผู้สูงอายุ) และมีช่องทางในการจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ที่แน่นอน
 - 5) ต่อยอดและยกระดับผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบผักเหลียงให้ได้มาตรฐานและเป็นผลิตภัณฑ์ขึ้นชื่อของตำบลบางนอน
 - 6) สามารถสร้างอาชีพ รายได้ ให้ผู้สูงอายุตำบลบางนอน
 - 7) ระบบพี่เลี้ยงในการดูแล ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ในการสร้างผลิตภัณฑ์

กลุ่มที่ 2 : ผู้สูงอายุอยู่ที่บ้าน

- วางแผนการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่อยู่ที่บ้านจำนวน 9 ราย
 - ประเมินความต้องการ ความจำเป็น ความถนัด และศักยภาพของผู้สูงอายุเป็นรายบุคคล
 - การจัดบริการครอบครัวรายกรณี (Family Case Management)

5. การทดสอบ (Test)

ดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมตามรูปแบบ (Model) และแผนปฏิบัติการ ตั้งแต่เดือนเมษายน ถึงเดือนสิงหาคม 2566 ดังนี้

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 ร่วมกับเทศบาลตำบลบางนอน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุภูเก็ต ทีม พม. (One Home) จังหวัดระนอง และภาคีเครือข่ายในพื้นที่ จัดประชุมเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ แนวทางการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) เพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ รายได้ และอาชีพ ผู้สูงอายุในพื้นที่ ประเด็น “การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล” และการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลบางนอน ในการให้ความสำคัญ ทบทวนการจัดตั้ง และภารกิจของศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล เพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเป้าหมายในชุมชน โดยมี นางสาวปณิดา อธิกุล นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดระนอง เป็นวิทยากร พร้อมจัดทำแผนการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ปี 2566 และดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ ดังนี้

5.1 ผู้สูงอายุเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน มีการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

- 1) รวบรวมสมาชิกที่สนใจในการทำกลุ่มอาชีพข้าวเกรียบผักเหลียง จำนวน 25 คน มีการหารือวางแผนและจัดทำโครงสร้างการทำงานในรูปแบบคณะกรรมการ เป็น 6 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายผลิต ฝ่ายการตลาด ฝ่ายเช็คสต็อกสินค้า ฝ่ายบัญชี และฝ่ายการเงิน โดยมี นางจุลนิษฐ์ ชังธาดา เป็นประธาน รายละเอียดดังภาคผนวก

- 2) การให้ความรู้กับผู้สูงอายุในเรื่องการรวมกลุ่มประกอบอาชีพ การต่อยอด และแหล่งสนับสนุนองค์ความรู้และงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและย่อม (สสว.) จังหวัดระนอง ให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของ สสว. (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม) การพัฒนาตนเองจากผู้ประกอบการสู่การเป็น SME สิทธิการเป็น SME กับ สสว. โครงการสนับสนุนและส่งเสริม SME งบประมาณสนับสนุนของ สสว. และตัวอย่าง SME ที่ประสบความสำเร็จจากการสนับสนุนของ SME รวมทั้งบทบาทในการสนับสนุนกลุ่ม เช่น ประสานแหล่งการพัฒนาความรู้คนทำงาน ส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่ม และเป็นพี่เลี้ยง 360 องศา โดยให้สมาชิกกลุ่มอาชีพสมัครเป็นสมาชิกของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและย่อม (สสว.) เพื่อรับสิทธิประโยชน์ในการรับข้อมูลข่าวสารอบรมให้ความรู้สมาชิกในเรื่องการพัฒนาและต่อยอดสินค้า : นางสาวจรัสศรี ห้ามังกร ผู้จัดการสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดระนอง (สสว.)
 - สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง ให้ความรู้ในเรื่องการจัดตั้งกลุ่มด้านการเกษตร และการปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ : นางสาวฉัตรดิยา พรหมปองสุข หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตร
- 3) การพัฒนาทักษะการทำงาน (RE-SKILL and UP-SKILL) ให้กับผู้สูงอายุ โดยศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุภูเก็ตร่วมกับวิทยากร : นางสาวภควดี จันทรค้อม ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่งานโครงการพิเศษและบริการชุมชน วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีระนอง ในการอบรมและบรรยายให้ความรู้เรื่อง “ข้าวเกรียบโภชนาการ และสรรพคุณของผักเห็ดเลี้ยง” พร้อมทั้งการเตรียมวัตถุดิบ การผสม การนวดแป้ง การปั้น การนึ่ง การทำให้เย็น การหั่น และการทำให้แห้ง รวมถึงบรรยายเกี่ยวกับขั้นตอน วิธีการทำข้าวเกรียบ การเตรียมแป้งสุก และอุปกรณ์สำหรับการลงมือปฏิบัติในวันที่ 4 เมษายน 2566 ซึ่งการฝึกอบรมการทำข้าวเกรียบผักเห็ดเลี้ยง ต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติ จำนวน 3 วัน จึงได้บูรณาการต่อยอดการฝึกอบรมในระหว่างวันที่ 5 - 6 เมษายน 2566 ร่วมกับโครงการอบรมหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น หลักสูตรการแปรรูปและถนอมอาหาร (การทำข้าวเกรียบผักเห็ดเลี้ยง) ให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุ ในระหว่างวันที่ 4 - 6 เมษายน 2566 ณ เทศบาลตำบลบางนอน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

- 4) การสนับสนุนและมอบอุปกรณ์เครื่องใช้สำหรับการฝึกอบรมทำข้าวเกรียบใบเหลียงของผู้สูงอายุ ภายใต้โครงการ การพัฒนาด้านการเมืองและการสร้างความรักความสามัคคีของคนในชาติ กิจกรรม การมีส่วนร่วมและปรึกษาหารือ (กลุ่มอาชีพ) ประจำปี 2566 โดยมี นางอุบล ทองสลับล้วน ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 และ นายบุญเลิศ อินทร์จันทร์ รองนายกเทศมนตรีตำบลบางนอน เป็นผู้รับมอบร่วมกับหน่วยงาน ทีม พม. (One Home) จังหวัดระนอง ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุภูเก็ต สำนักงานจัดหางานจังหวัดระนอง สำนักงานแรงงานจังหวัดระนอง สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดระนอง (สสว.) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีจังหวัดระนอง และกลุ่มผู้สูงอายุที่เข้ารับการฝึกอบรม โดย พันเอกสุรศักดิ์ ชื่นสุวรรณ รองผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดระนอง กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดระนอง ตำบลบางริน อำเภอมือ จังหวัดระนอง

- 5) รวบรวมสมาชิกที่สนใจในการทำกลุ่มอาชีพข้าวเกรียบผักเหลียง จำนวน 25 คน มีการหารือวางแผนและจัดทำโครงสร้างการทำงานในรูปแบบคณะกรรมการ เป็น 6 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายผลิต ฝ่ายการตลาด ฝ่ายเช็คสต็อกสินค้า ฝ่ายบัญชี และฝ่ายการเงิน โดยมี นางจุลนิษฐ์ ชังธาดา เป็นประธาน รายละเอียดดังภาคผนวก

- 6) ดำเนินการผลิตและจำหน่ายข้าวเกรียบผักเหลียงในหลายช่องทาง เช่น การนำไปฝากขายร้านของฝาก นำไปจำหน่ายตลาดสินค้าเกษตรชุมชน ออกร้านจำหน่ายสินค้างานประจำจังหวัด และผ่านช่องทางประชาสัมพันธ์การบอกต่อหรือออนไลน์ เช่น กลุ่ม Line รวมถึงการสร้างแบรนด์สินค้าข้าวเกรียบผักเหลียง

- 7) การต่อยอด ขยายช่องทางการตลาด และการพัฒนามาตรฐานสินค้า โดยมีการสร้างช่องทางการสื่อสารระหว่างหน่วยงานภาคีเครือข่ายและสมาชิกกลุ่มอาชีพ เพื่อการสื่อสารข้อมูล แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่มีประโยชน์ มีการเพิ่มทักษะ องค์ความรู้ ผ่านกลุ่มไลน์ “กลุ่มอาชีพบางนอน”

- สมาชิกกลุ่ม เป็นสมาชิก SME เพิ่มพูนทักษะด้านอาชีพและสินค้า รวมทั้งเชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขยายช่องทางการตลาด และรับการสนับสนุนด้านอาชีพ

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจ
ขนาดกลางและขนาดย่อม
21 ถนนวิภาวดีรังสิต
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

หนังสือรับรองการเป็นสมาชิกของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
หนังสือนี้ให้ไว้เพื่อเป็นการรับรองว่า

กิจการเจ้าของคนเดียว จุลนิษฐ์ ชั่งธาดา หมายเลขบัตรประชาชน 3-8698-00053-597

ที่ตั้งสถานประกอบการ เลขที่ 38/14 หมู่ที่ 3 ซอย - ถนน -
ตำบล/แขวง บางนอน อำเภอ/เขต เมืองระนอง จังหวัด ระนอง รหัสไปรษณีย์ 85000

เป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ลงทะเบียนสมาชิกกับสำนักงานส่งเสริม
วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามทะเบียนสมาชิกเลขที่ C6685T22723457

ออกให้ ณ วันที่ 12 เดือน เมษายน พ.ศ. 2566

- จัดทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบผักเห็ดยีส สำหรับงานเกษตรอำเภอเมืองระนอง

หนังสือแจ้งแสดงการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน

หนังสือแจ้งแสดงการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบผักเห็ดยีส

ที่ตั้ง : เลขที่ 144 หมู่ที่ 3 ตำบลเขาบ่อน
อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง รหัสไปรษณีย์ 85000
โทรศัพท์ : 0849922951 โทรสาร : E-mail address :

เพื่อเป็นหลักฐานว่า ได้รับการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน
ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เรียบร้อยแล้ว

รหัสทะเบียน 5-85-01-06/1-0024

ให้ไว้ ณ วันที่ 26 เดือนมิถุนายน พุทธศักราช 2566

ลงชื่อ.....
นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ รักษาการแทน
เกษตรอำเภอ

สำนักงาน เกษตรอำเภอเมืองระนอง
จังหวัดระนอง

หมายเหตุ :

- (1) วิสาหกิจชุมชน และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ต้องแจ้งความประสงค์ที่จะดำเนินการต่อไปภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่รับใบแจ้งการจดทะเบียน หากไม่แจ้งเป็นระยะเวลา 2 ปีติดต่อกัน อาจถูกถอนชื่อออกจากทะเบียน
- (2) การเลิกกิจการ จะต้องแจ้งให้หน่วยงานทะเบียนภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ประสงค์จะเลิกกิจการ

- ขึ้นทะเบียนผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP

เอกสารรับรองการลงทะเบียน ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP

รหัสผู้ประกอบการ 8501000337

ชื่อกลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบผักเห็ดยีส

ประเภทผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP กลุ่มผู้ผลิตชุมชน

ที่อยู่ตามทะเบียน เลขที่ 144 หมู่ 3 ตำบลเขาบ่อน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง 85000

ชื่อประธานกลุ่มผู้ประกอบการ นางจุณิษฐ์ สิงหา

ที่อยู่กลุ่มผู้ประกอบการ เลขที่ 36/14 หมู่ 3 ตำบลเขาบ่อน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง 85000

จำนวนผลิตภัณฑ์ OTOP ที่ลงทะเบียน 1 ผลิตภัณฑ์

ขอรับรองว่า กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบผักเห็ดยีส ได้ลงทะเบียนผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP กับกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่วันที่ 21 กรกฎาคม 2566 เป็นต้นไป

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP

ลงชื่อ.....
(นางสาววิจิตร พงษ์เกิด.....)
พัฒนาการอำเภอ

ขอรับรองว่าข้อมูลข้างต้นเป็นจริงทุกประการ
วันที่ 21/07/2566.....

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองระนอง
จังหวัด.....ระนอง
วันที่ 21/07/2566.....

พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ประจำปี 2566 การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล

8) พื้นที่ต้นแบบ ขยายผล และเป็นแหล่งเรียนรู้

การดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวเกรียบผักเหลียง ประสบผลสำเร็จจนได้รับการยอมรับจากพื้นที่อื่น สามารถเป็นต้นแบบและได้ดำเนินการขยายผลในพื้นที่ใกล้เคียง และเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

- เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2566 ประธานและผู้แทนกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบผักเหลียง เป็นวิทยากรแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงานให้กับคณะทำงานศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล 7 ตำบลในพื้นที่อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง ภาครัฐเครือข่าย และหน่วยงานในพื้นที่อำเภอกระบุรี เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับขับเคลื่อนงานภายใต้ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล และเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชีวิตให้กับเด็กและเยาวชน รวมทั้งพื้นที่อื่น

- ในวันที่ 7 สิงหาคม 2566 มีคณะศึกษาดูงานจากเทศบาลตำบลกระรน อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ศึกษาดูงานการดำเนินงานของผู้สูงอายุกับวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวเกรียบผักเหลียง
- เด็กและเยาวชนมาเรียนรู้วิถีชีวิตในชุมชน สร้างผลงานประกวดและได้รับรางวัลโครงการทางด้านเศรษฐศาสตร์ธุรกิจเกษตรระดับภูมิภาค ครั้งที่ 5 “ธุรกิจเกษตรบ้านฉัน เติบโตอย่างสร้างสรรค์ และยั่งยืน” เข้ารอบ 5 ทีมสุดท้ายจากทั้งหมด 46 ทีม และเข้าประกวดในระดับประเทศอีกครั้ง <https://shorturl.asia/SBknF>

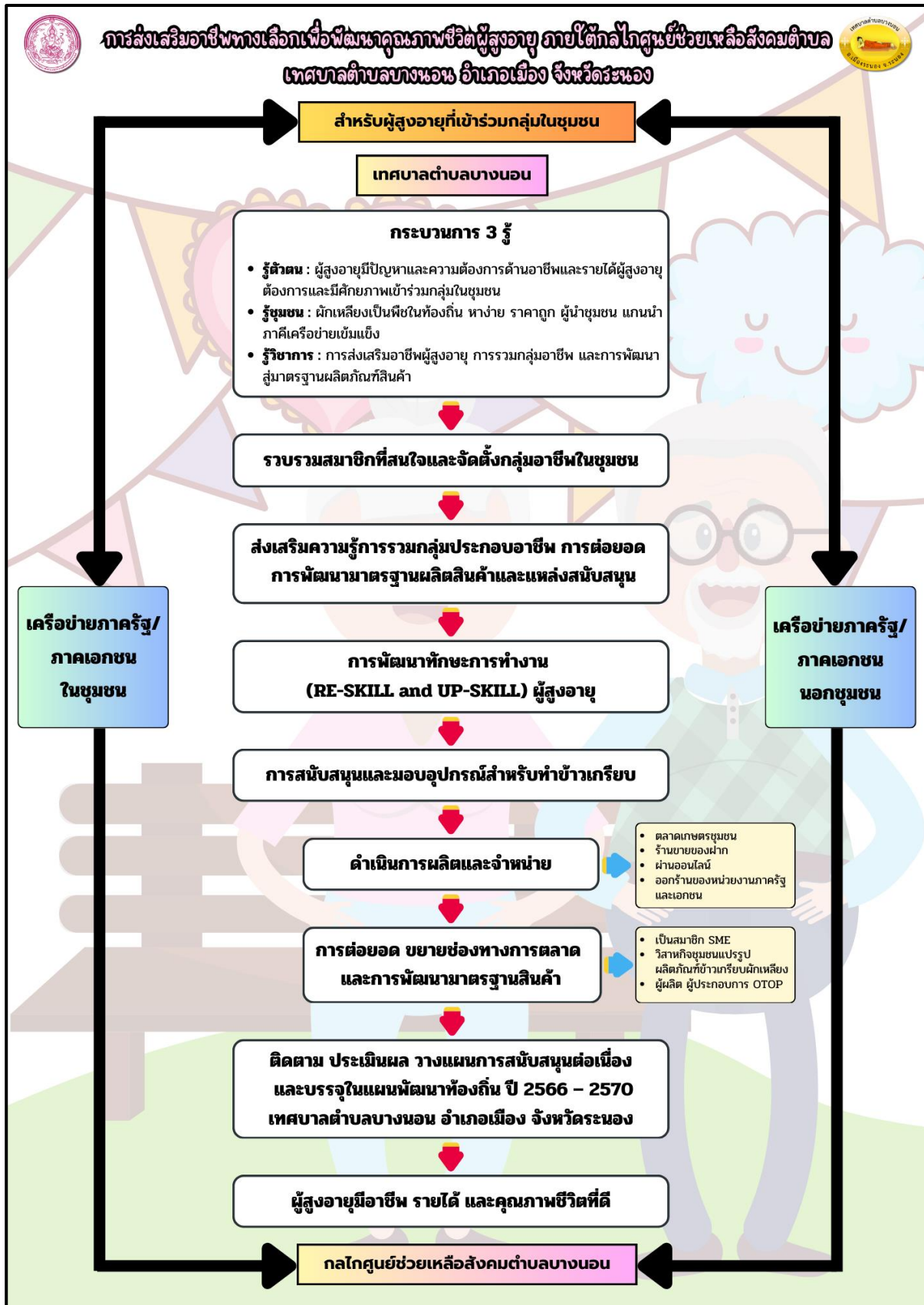
ชื่อทีม : ฟ้าขาวพอเพียง

ผลิตภัณฑ์ : ข้าวเกรียบผักเหลียงร่นอง

โรงเรียน : สตรีระนอง

อาจารย์ผู้ควบคุมทีม : นางพรพิมล คำนวนศิลป์

5.2 ผู้สูงอายุอยู่ที่บ้าน มีการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

- ลงพื้นที่ประชุมหารือแนวทางการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ประเด็นการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล กรณีผู้สูงอายุอยู่ที่บ้าน ร่วมกับทีม พม. (One Home) จังหวัดระนอง ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุภูเก็ต สำนักงานจัดหางานจังหวัดระนอง สำนักงานแรงงานจังหวัดระนอง สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดระนอง (สสว.) เทศบาลตำบลบางนอน และคณะกรรมการศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลบางนอน เพื่อวางแผนการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน จำนวน 9 ราย และเดินทางลงพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลบางนอน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง โดยใช้แนวคิดการจัดบริการครอบครัวรายกรณี (Family Case Management) ประเมินความต้องการ ความจำเป็น ความถนัด และศักยภาพของผู้สูงอายุเป็นรายบุคคล เพื่อแก้ไขปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้อง พร้อมจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตรายครัวเรือน และให้ความรู้และคำแนะนำเบื้องต้น

- ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุภูเก็ต ร่วมกับผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 เทศบาลตำบลบางนอน หน่วยงาน ทีม พม. (One Home) จังหวัดระนอง สำนักงานจัดหางานจังหวัดระนอง สำนักงานแรงงานจังหวัดระนอง สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดระนอง (สสว.) มอบถุงยังชีพ เครื่องอุปโภค บริโภค ให้กับผู้สูงอายุอยู่ที่บ้าน จำนวน 9 ราย

- ติดตามผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอยู่ที่บ้าน จำนวน 9 ราย โดยแต่ละหน่วยงานได้ลงพื้นที่เพื่อดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตรายครัวเรือน ดังนี้

1. สำนักงานเกษตรจังหวัดระนองร่วมกับคณะกรรมการศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล ลงพื้นที่เยี่ยมเยียนและมอบเมล็ดพันธุ์ผักตามกิจกรรมพัฒนาและส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนตำบลบางนอน เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566 โดยมีการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ผัก ให้แก่ผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพการเกษตร จำนวน 2 ราย เพื่อนำไปปลูก และสร้างรายได้ให้กับครอบครัว โดยทั้ง 2 ราย ได้นำผักที่ปลูกไปจำหน่ายในตลาดเกษตรกร ณ โรงพยาบาลระนองอยู่เป็นประจำและได้เยี่ยมเยียนผู้สูงอายุอีกจำนวน 2 ราย ที่ต้องการความช่วยเหลือในเรื่องการสร้างอาชีพให้กับหลานที่อยู่ในครอบครัว พร้อมทั้ง ได้ให้กำลังใจในการทำกิจกรรมข้าวเกรียบผักเหลียงของกลุ่มผู้สูงอายุ โดยมีนางกุศล ลิ้มสุวรรณ อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน เข้าร่วมเยี่ยมเยียนและมอบเมล็ดพันธุ์ผัก

อีกทั้งมีการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนและมอบพันธุ์ปลาตุ๋นพร้อมอาหารปลาตามกิจกรรมพัฒนาและส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนตำบลบางนอน เพื่อเลี้ยงจำหน่ายตลาดเกษตรกรชุมชนและเป็นอาหารลดรายจ่าย

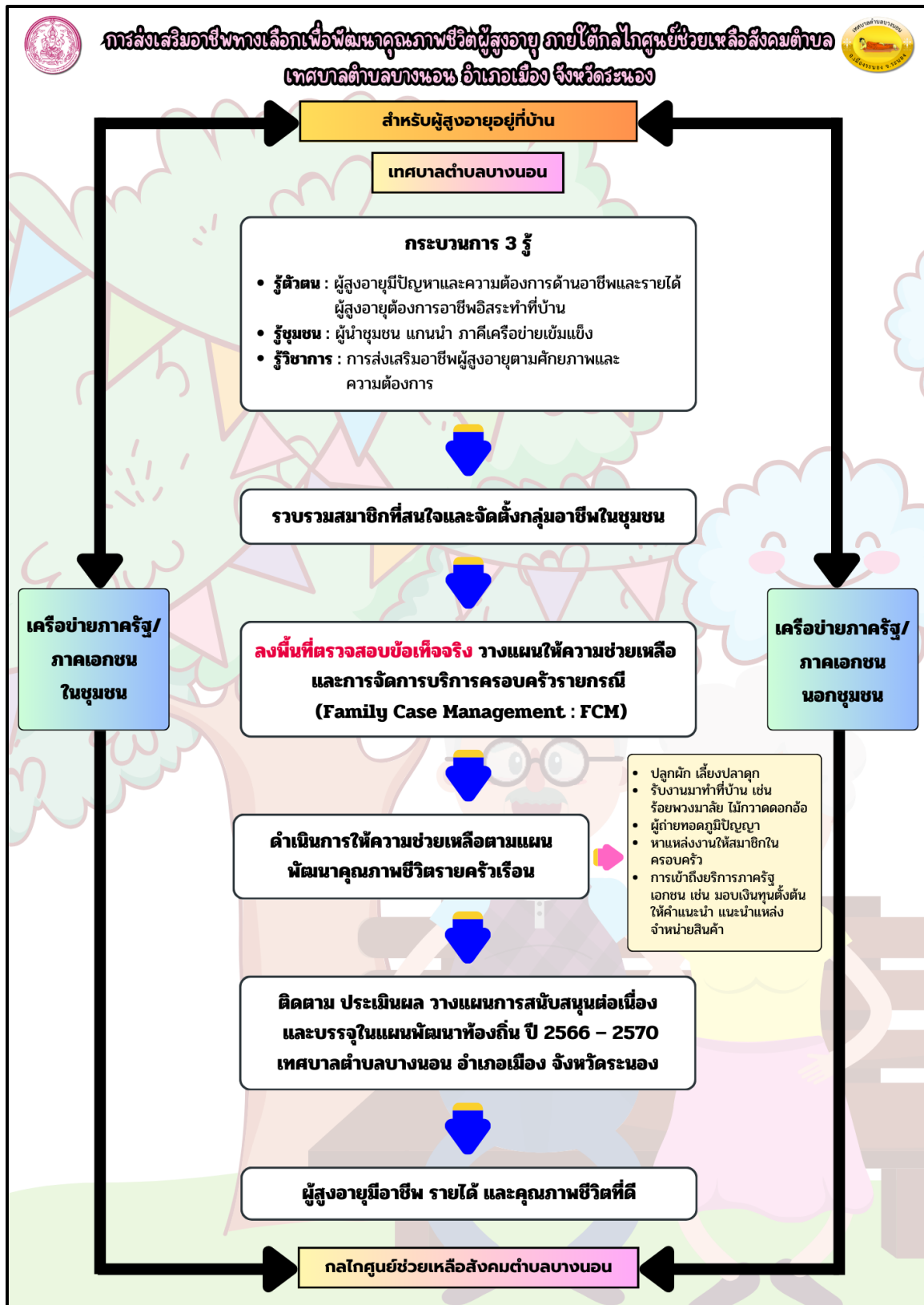
2. สำนักงานจัดหางานจังหวัดระนอง ลงพื้นที่ให้การช่วยเหลือและติดตามการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอยู่ที่บ้าน 4 ครอบครัว ตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตรายครัวเรือน
 - ครอบครัวที่ 1 ดำเนินการจัดหางานให้หลานชาย 2 คน โดยคนที่ 1 ขึ้นทะเบียนการหางานส่งตัวพบนายจ้าง ให้คำปรึกษา แนะนำด้านการสมัครงาน เช่น การแต่งกาย บุคลิกภาพ การพูด และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฯลฯ และได้รับการบรรจุงานที่บริษัทโกบอลเฮาส์ ในตำแหน่งพนักงานจัดส่งสินค้า เริ่มงานเมื่อ 17 พฤษภาคม 2566 คนที่ 2 ให้บริการจัดหางานให้หลานชายผู้พิการตามมาตรา 33 และ 35 ได้รับการทดลองงานที่บริษัทโกลด์เด็น ซีฟู้ด อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด ในตำแหน่งพนักงานทั่วไป เริ่มงานเมื่อ 17 พฤษภาคม 2566
 - ครอบครัวที่ 2 ลงพื้นที่เยี่ยมเยียน แนะนำให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระที่ใช้ต้นทุนน้อยหลานสาวรอทำงานที่แพปลาเดือนหน้าก็จะมีรายได้เพียงพอในการใช้จ่าย
 - ครอบครัวที่ 3 ลงพื้นที่เยี่ยมเยียน แนะนำให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระที่ใช้ต้นทุนน้อยแนะนำการทำไม้กวาดในรูปแบบอื่นที่ใช้ทดแทนหวายได้ เช่น ก้านจากก้านมะพร้าว และแนะนำช่องทางการจำหน่าย หากต้องการจำหน่ายเพิ่มแต่ปัจจุบันยังไม่มีวัตถุดิบ
 - ครอบครัวที่ 4 ลงพื้นที่เยี่ยมเยียน แนะนำให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระที่ใช้ต้นทุนน้อยและหาช่องทางการจำหน่ายไม้กวาดดอกอ้อ

3. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดระนอง ลงพื้นที่สอบข้อเท็จจริง และให้การช่วยเหลือเบื้องต้น ในการมอบเงินสงเคราะห์ตามภารกิจของหน่วยงานสังกัดกระทรวง พม. เป็นทุนในการตั้งต้นเพื่อประกอบอาชีพของผู้สูงอายุอยู่ที่บ้าน จำนวน 9 ราย
4. สำนักงานแรงงานจังหวัดระนอง ให้คำแนะนำการประกอบอาชีพและส่งเสริมอาชีพอิสระ การรับงานไปทำที่บ้าน การส่งเสริมอาชีพถึงบ้าน ส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญา ผู้สูงอายุ โดยนำเข้าสู่แผนการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

5. การเชื่อมโยงกลุ่มวิสาหกิจอื่น ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ตำบลบางนอน เพื่อทำการท่องเที่ยวชุมชน จากการเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบน ในเวทีการคืนข้อมูลโครงการวิจัย “การมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุกับการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน”

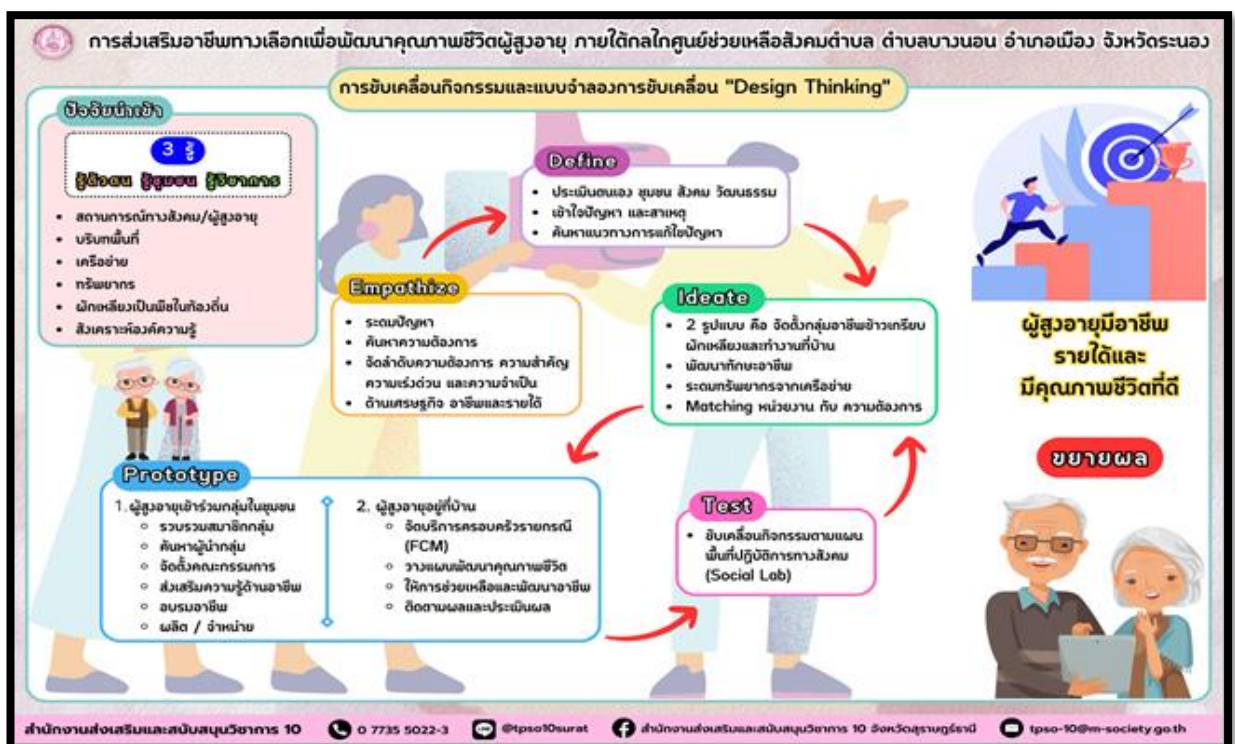

3. การติดตาม ประเมินผล และสร้างกลไกขับเคลื่อนให้เกิดความยั่งยืน

จากการดำเนินงานของหน่วยงานตามแผนปฏิบัติการ “การส่งเสริมอาชีพทางเลือก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล” ได้มีการจัดประชุมเพื่อสรุปผลการขับเคลื่อนและการส่งต่อการพัฒนาสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสร้างกลไกขับเคลื่อนให้เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย

- สรุปผลการพัฒนารูปแบบ (Model) “การส่งเสริมอาชีพทางเลือก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล” ผู้สูงอายุ 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกลุ่มในชุมชน และผู้สูงอายุอยู่ที่บ้าน ดังภาพ

- การส่งต่อการพัฒนาผู้สูงอายุ 2 กลุ่มให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อต่อยอดด้านอาชีพและเป็นที่เลี้ยงในการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และพัฒนา ดังนี้
 1. เทศบาลตำบลบางนอน : นำกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น ปี 2566 – 2570 เพื่อพัฒนาต่อยอดและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน (อยู่ระหว่างการอนุมัติงบประมาณเพื่อก่อสร้างจาก อบจ.ระนอง)
 2. สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบางนอน เทศบาลตำบลบางนอน และ พมจ.ระนอง : จัดทำแผนปรับสภาพบ้านผู้สูงอายุเปราะบาง ปีงบประมาณ 2567
 3. สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและย่อม (สสว.) : ประสานแหล่งการพัฒนาความรู้คนทำงาน ส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ และเป็นพี่เลี้ยง 360 องศา
 4. สำนักงานพัฒนาชุมชน : ส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าสู่มาตรฐาน OTOP
 5. สำนักงานอุตสาหกรรม : ส่งเสริม พัฒนา และต่อยอดสู่มาตรฐาน เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ ฉลาก สติกเกอร์ และนำเข้าสู่แผนการพัฒนาในปีงบประมาณ 2567 ในโครงการส่งเสริมกระบวนการเครือข่ายองค์ความรู้ (Knowledge - Based OTOP : KBO) กิจกรรมพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP โดยเครือข่ายองค์ความรู้ KBO
 6. สำนักงานสาธารณสุข : การส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์และการขอรับอนุญาต อย.
 7. สำนักงานเกษตรอำเภอ : การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ (ปลูกผักเลี้ยง)
 8. สำนักงานแรงงานจังหวัด : การส่งเสริมอาชีพอิสระ การรับงานไปทำที่บ้าน ส่งเสริมอาชีพถึงบ้าน ส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุ โดยนำเข้าสู่แผนการส่งเสริมในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567
 9. สำนักงานจัดหางาน : การหาช่องทางการตลาด และจัดหาแหล่งงานให้สมาชิกในครอบครัวผู้สูงอายุ
 10. สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 : สนับสนุนองค์ความรู้ ประสานภาคีเพื่อการพัฒนาและขยายผล พื้นที่แรก : ตำบล จ.ป.ร. อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง โดยนิคมสร้างตนเองปากจั่น
 11. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหน่วยงาน พม. จังหวัดระนอง : เป็นพี่เลี้ยงในการยกระดับและการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มเปราะบางสู่ความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองได้
 12. ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลบางนอน : กลไกพี่เลี้ยง สนับสนุน ติดตาม และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

- สร้างกลไกขับเคลื่อนรูปแบบ (Model) พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ให้เกิดความยั่งยืน โดยเทศบาลตำบลบางนอน เห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพของผู้สูงอายุและการแก้ไขปัญหาอาชีพ รายได้ของกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน จึงได้นำกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เข้าบรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่น ปี 2566 - 2570 และสนับสนุนสถานที่ในการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ (อยู่ระหว่างการอนุมัติงบประมาณเพื่อการก่อสร้าง จาก อบจ. ระนอง)

เลขที่ ส.02/2

รายงานผลการพัฒนา

แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566 - 2570)

สำหรับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นดำเนินการ

เทศบาลตำบลบางนอน อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

ก. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

ข. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ที่ 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอเหมาะสม

ค. Sustainable Development Goals: SDGs/ เป้าประสงค์ มีโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

ง. ยุทธศาสตร์จังหวัด ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

จ. ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดระนอง ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนากิจกรรมและส่งเสริมคุณภาพชีวิต

2. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.2 กลยุทธ์ 3 การเสริมสร้างความพร้อมของสังคม จัดสวัสดิการแก่เด็ก เยาวชน คนชรา และผู้ด้อยโอกาส

(1) แผนงานสังคมสงเคราะห์

ที่	โครงการ	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย (แผนสืบต่อโครงการ)	งบประมาณและที่ผ่านมา					ตัวชี้วัด OGP	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	หน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก	
				2566 (บาท)	2567 (บาท)	2568 (บาท)	2569 (บาท)	2570 (บาท)				
6	โครงการเป็นสังคมคุณภาพพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เช่น - โครงการยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กลุ่มผู้สูงอายุ	เพื่อผู้สูงอายุคุณภาพชีวิตดีขึ้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	แก้ไข ยกระดับ พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชน -กลุ่มอาชีพในวัยผู้สูงอายุ -กลุ่มอาชีพในวัยผู้สูงอายุ -กลุ่มอาชีพในวัยผู้สูงอายุ -กลุ่มอาชีพในวัยผู้สูงอายุ การส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุคุณภาพชีวิตดีขึ้น		๓๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐	เมื่อมีแผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	ผู้สูงอายุในเขตเทศบาล มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น	สำนักงานพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลบางนอน

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ... สำนักปลัด เทศบาลตำบลบางนอน โทร... ๐ ๙๙๙๙ ๙๙๙๙

ที่... รน.๕๐๐๐๘/๒๕๖๖ วันที่... ๙ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง... ขออนุมัติเพิ่มเติมแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐)

เรียน... นายกเทศมนตรีตำบลบางนอน

๑. เนื้อหา

ตามที่เทศบาลตำบลบางนอน ได้จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐) ของเทศบาลตำบลบางนอน ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิต แผนงานเสริมสร้างสังคมเข้มแข็งของชุมชน โดยถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๙ และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๓

๒. ข้อเท็จจริง

๒.๑ ตามที่มีการประชุมจัดทำแผนการพัฒนาการส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลบางนอน ในวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๖๖ ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลบางนอน เพื่อหารือแนวทางการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน และในที่ประชุม มีการนำเสนอโครงการเพิ่มศักยภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ บรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) นั้น

๒.๒ งานสังคมสงเคราะห์/งานพัฒนาชุมชน สำนักปลัดเทศบาลตำบลบางนอน ขอเพิ่มเติมแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐) โครงการเพิ่มศักยภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เพื่อเอื้อประโยชน์ แก้ไขปัญหาสังคมและการจัดการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในทุกมิติ (รายละเอียดตามเอกสารแนบ)

๓. ข้อควรพิจารณา

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๙ และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๓ ข้อ ๒๒

๔. ข้อพิจารณา

หากท่านพิจารณาเห็นชอบ ขอให้โปรดมอบเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการเพิ่มเติมแผนพัฒนาท้องถิ่น (๒๕๖๖-๒๕๗๐) ต่อไป

(นายวิญญู จันทกุล)
นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ

(นางอรุณณี ยศธวัช)
หัวหน้าสำนักงานพัฒนาชุมชน

(นายสุวิทย์ นามะ)
นายกเทศมนตรีตำบลบางนอน

(นางสาววิมล นามะ)
นายกเทศมนตรีตำบลบางนอน

พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ประจำปี 2566 การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล

ส่วนที่ 5

สรุปผลการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)

เทศบาลตำบลบางนอน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง เป็นพื้นที่บูรณาการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือน ปี 2564 - 2565 มีกลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลที่เข้มแข็งมีผลประเมินอยู่ในระดับ A ผู้นำ และแกนนำในพื้นที่ให้ความร่วมมือและความสำคัญกับการพัฒนาคนในชุมชน จากเวทีประชาคมพบว่าพื้นที่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ไม่มีอาชีพ และรายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีพ จากผลกระทบการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องดูแลตนเองหรือสมาชิกในครอบครัว นำมาซึ่งปัญหาอื่นตามมา เช่น เด็กขาดโอกาสทางการศึกษา หรือเด็กที่เรียนไม่จบการศึกษาภาคบังคับ โรคซึมเศร้า และครัวเรือนยากจน มีรายได้ไม่เพียงพอ ซึ่งผู้สูงอายุมีจำนวน 2,427 คน คิดเป็นร้อยละ 16.78 กำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ แบ่งตามช่วงอายุ¹ เป็นผู้สูงอายุวัยต้นร้อยละ 65.10 ผู้สูงอายุวัยกลางร้อยละ 24.76 และผู้สูงอายุตอนปลาย ร้อยละ 10.13 ถือว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง และสามารถทำงานได้ ขณะเดียวกันข้อมูลจาก TPMAP มีครัวเรือนเปราะบาง จำนวน 49 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนที่มีสมาชิกผู้สูงอายุ 44 ครัวเรือน จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจอย่างเร่งด่วน

การดำเนินการพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ใช้กระบวนการ 3 รู้ ได้แก่ รู้ตัวตน รู้ชุมชน และรู้วิชาการ เพื่อนำมาออกแบบการแก้ไขปัญหาตามหลักการ Design Thinking 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย เข้าใจ (Empathize) นิยาม (Define) สร้างสรรค์ (Ideate) จำลอง (Prototype) และทดสอบ (Test) จนได้รูปแบบ (Model) “การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล” เพื่อนำไปขยายผลในพื้นที่อื่น ดังนี้

กระบวนการ 3 รู้

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 ร่วมกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี ลงพื้นที่ออกแบบกระบวนการวิเคราะห์ตนเอง ชุมชน และแนวทางแก้ไขปัญหา

1. รู้ตัวตน

ผู้สูงอายุตระหนักร่วมกันว่าปัญหาประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญและเร่งด่วน เป็นเรื่องของอาชีพและรายได้ รองลงมาสุขภาพกาย เช่น สภาพร่างกาย สายตา โรคเรื้อรัง และสุขภาพจิต เช่น ความเครียดความเหงา ภาวะซึมเศร้า

2. รู้ชุมชน

ตำบลบางนอนเป็นพื้นที่กึ่งชุมชนเมืองกึ่งชนบท อาชีพส่วนใหญ่ทำการเกษตรกรรม ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ผลไม้ ทุเรียน ปลุกพืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ รวมกลุ่มอาชีพ การประมงเป็นอาชีพเสริม และอาชีพเชิงพาณิชย์ไม่มากนัก ผักเหليلย เป็นพืชประจำถิ่น หาได้ง่ายและมีคุณค่าทางโภชนาสูง

¹ ช่วงอายุของผู้สูงวัย 3 กลุ่ม คือ ผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60 – 69 ปี) ผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุ 70 – 79 ปี) และผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุมากกว่า 80 ปี)

พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ประจำปี 2566 การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล

ศักยภาพชุมชน มีจุดแข็งด้านการตลาดในการรองรับสินค้าเกษตร ย่านหน่วยงานราชการ เช่น บริเวณหน้าโรงพยาบาลมีตลาดทุกวันจันทร์และวันศุกร์ การแสดงผลผลิตภัณฑ์สินค้าร่วมกับงานระดับจังหวัด ความเข้มแข็งของเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม รวมถึงกลไกในพื้นที่ เช่น ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล ชมรมผู้สูงอายุ อีกทั้งหน่วยงานท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมด้านสังคมและการแก้ไขปัญหากลุ่มเป้าหมาย

3. รู้วิชาการ

การทบทวนเอกสารงานวิจัย งานวิชาการ ด้านการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุจากผลงานของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 - 12 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถาบันการศึกษา และหน่วยงานด้านผู้สูงอายุ นำมาสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปขับเคลื่อนการส่งเสริมอาชีพให้กับผู้สูงอายุ รวมถึงแนวคิดการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) การพัฒนาชุมชนด้วยกระบวนการ CBR (Community-Based Research) และกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ดังนี้

3.1 กลยุทธ์ในการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ 5 กลยุทธ์² ได้แก่

- 1) จัดทำฐานข้อมูลของผู้สูงอายุและกลไกในระดับพื้นที่
- 2) สร้างค่านิยมในการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ
- 3) ส่งเสริมการบูรณาการด้านการทำงานของผู้สูงอายุ
- 4) ส่งเสริม พัฒนาอาชีพให้ครบวงจร เพื่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ
- 5) พัฒนาระบบความคุ้มครองในการทำงานของผู้สูงอายุ

3.2 การเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุครอบคลุม 4 ด้าน³ ได้แก่

- 1) ด้านความสามารถ ในการประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว และความต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนการประกอบอาชีพ
- 2) ด้านความสำคัญ ในตนเองผ่านการดูแลเอาใจใส่ การยกย่อง การถูกยอมรับ การเคารพนับถือ รวมถึงการถูกยอมรับในระดับสังคม เช่น ชมรมผู้สูงอายุ และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ
- 3) ด้านความมีอิสระ ในการใช้ความรู้ ความสามารถของตนเองให้เกิดประโยชน์ การได้มีอิสระในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ตลอดจนผู้สูงอายุมีพลังสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมตามต้องการ
- 4) ด้านความดี ทั้งต่อลูกหลาน ชุมชน หรือสังคม โดยการนำศักยภาพที่มีของผู้สูงอายุมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ส่งผลถึงการมีคุณค่าในตนเองอีกด้วย

² โครงการวิจัยกลยุทธ์ส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุไทย สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1-11; 2562.ทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

³ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5 (2565) กระบวนการสร้างคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางสู่การยกระดับชุมชนอย่างบูรณาการในยุค 4.0.ทุนสนับสนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.)

3.3 การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพของผู้สูงอายุ เพื่อลดการพึ่งพาสังคม พบว่า รูปแบบการพัฒนาอาชีพของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ มี 4 แนวทาง คือ การพัฒนาการตลาด การอบรมอาชีพ การสนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพ และการพัฒนารูปแบบของสินค้าและบรรจุภัณฑ์ และข้อค้นพบจากการวิจัยผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองได้ มีความคิดว่าตนเองไม่ได้เป็นภาระต่อสังคมแต่อย่างใด และยังไม่มีความพร้อมที่จะยอมรับว่าตัวเองเป็นผู้ที่ต้องพึ่งพาสังคม

นำมาออกแบบกระบวนการออกแบบการแก้ไขปัญหาตามหลักการ Design Thinking 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย

- 1) การเข้าใจ (Empathize) เป็นการทำความเข้าใจผ่านการนำปัญหา “ผู้สูงอายุไม่มีอาชีพ และรายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ” มาเป็นจุดเริ่มต้น ตั้งคำถาม สังเกต วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาจากการไม่มีแหล่งทุน ไม่มีตลาดจำหน่าย และไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน และปัญหาการมีงานทำแต่รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ มาจากการขาดการวางแผนในชีวิต ขาดทักษะความรู้ ไม่สามารถหางานที่เป็นอาชีพเสริมได้ สุขภาพร่างกายไม่พร้อม เป็นต้น
- 2) การนิยาม (Define) เป็นการสรุปข้อมูลปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา ให้มีการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุตามความต้องการ ศักยภาพ และความเหมาะสม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัว
- 3) การสร้างสรรค์ (Ideate) เป็นการระดมสมอง ค้นหาแนวทางวิธีการแก้ไขปัญหาพร้อมกับภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมการมีอาชีพให้กับผู้สูงอายุ 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกลุ่มในชุมชนและผู้สูงอายุอยู่ที่บ้าน โดยใช้ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน ประสาน เชื่อมโยง และติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน ภายใต้แบบจำลอง (Model) “การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล”
- 4) การจำลอง (Prototype) รูปแบบ (Model) “การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล” โดยออกแบบกระบวนการตามศักยภาพและความเหมาะสมของผู้สูงอายุ 2 รูปแบบ ได้แก่
 - รูปแบบที่ 1 จัดตั้งกลุ่มอาชีพข้าวเกรียบผักเหลียง โดยรวบรวมสมาชิกกลุ่ม ค้นหาผู้นำทีม จัดตั้งคณะกรรมการ ให้ความรู้ด้านอาชีพและการต่อยอด อบรมอาชีพทำข้าวเกรียบผักเหลียง ผลิต และจำหน่ายสินค้า ออกงานแสดงสินค้า พร้อมทั้งเชื่อมโยงการพัฒนา ศักยภาพกลุ่ม
 - รูปแบบที่ 2 ประกอบอาชีพอิสระที่บ้านหรือรับงานมาทำที่บ้าน โดยลงพื้นที่จัดบริการครอบครัวรายกรณี (FCM) วางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัว ลงพื้นที่ให้การช่วยเหลือ ให้คำแนะนำตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตรายครัวเรือน และติดตามการสร้างอาชีพและคุณภาพชีวิต
- 5) การทดสอบ (Test) ดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการ ตั้งแต่เดือนเมษายน ถึงเดือนสิงหาคม 2566

● กลยุทธ์ในการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ●

- กลยุทธ์ที่ 1 การค้นหาตัวตน การที่ผู้สูงอายุต้องรู้จักตัวเอง เข้าใจปัญหา สาเหตุ และความต้องการที่แท้จริง รวมทั้งศักยภาพและความสามารถของตัวเองว่าทำอะไรได้และไม่ได้อย่างไร เพื่อนำมาสู่การวางแผนการทำงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
- กลยุทธ์ที่ 2 การค้นหาเครือข่าย การพัฒนากลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุที่ครอบคลุมทุกมิติ ต้องบูรณาการ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเติมเต็มและหนุนเสริมจากเครือข่าย โดยการมองเป้าหมายเดียวกัน ร่วมวางแผน และสื่อสารอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การขับเคลื่อนงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่วางไว้
- กลยุทธ์ที่ 3 การค้นหากิจกรรม อาชีพที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ และเป็นความต้องการที่แท้จริง มาจากการคิดวิเคราะห์และออกแบบร่วม โดยที่ผู้สูงอายุสนใจมีพื้นฐานองค์ความรู้อยู่บ้าง และมาพัฒนาต่อยอดและเติมเต็มให้ทันสมัยเข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน
- กลยุทธ์ที่ 4 การค้นหาผู้นำ คุณสมบัติที่สำคัญของคนที่เป็ผู้นำต้องเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิก คิดถึงส่วนรวม สื่อสารเป็น เรียนรู้อยู่เสมอ มีความฉลาดทางอารมณ์ คิดพลิกแพลงแก้ปัญหา และบริหารจัดการความเปลี่ยนแปลง
- กลยุทธ์ที่ 5 การค้นหาทีม เบื้องหลังความสำเร็จของทุกงานมาจากทีมที่ยอดเยี่ยม สิ่งสำคัญที่สุด คือ คนในทีมมีวิสัยทัศน์เดียวกัน มีการกำหนดเป้าหมายของทีม เติมเต็มแต่ละบทบาทตามความเหมาะสมและความสามารถที่แตกต่างกัน มีการสื่อสารที่ชัดเจน เรียนรู้ความล้มเหลว แก้ปัญหา และมีความสำเร็จร่วมกัน

● ผลสัมฤทธิ์ที่เกิด (ผลิต) ●

- ผู้สูงอายุ
 - 1) ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกลุ่มในชุมชน มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวเกรียบผักเหลียง และได้รับรองมาตรฐานสินค้า OTOP
 - 2) ผู้สูงอายุอยู่ที่บ้านมีการพัฒนาอาชีพอิสระ ได้แก่ ปลุกผัก เลี้ยงปลาตุ๊ก ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา รับงานมาทำที่บ้าน เช่น ร้อยพวงมาลัย ทำไม้กวาดดอกอ้อ และสมาชิกในครอบครัวมีงานทำ ผู้พิการเข้าถึงสิทธิ สวัสดิการ และได้ทำงานในสถานประกอบการ
 - 3) ผู้สูงอายุมีอาชีพและมีรายได้เพิ่มขึ้น ข้อมูล ณ เดือนเมษายน - สิงหาคม 2566
 - 3.1 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวเกรียบผักเหลียง จำนวน 15 คน มียอดขาย 100,000 กว่าบาท เป็นกำไร 50,000 บาท นำมาจัดสรรเป็นค่าแรงให้กับผู้สูงอายุ ในอัตรา 50 ชั่วโมง 500 บาท และอีกส่วนเก็บรวบรวมเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการของกลุ่ม โดยเฉลี่ยผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มขึ้นเดือนละ 1,000 บาท

3.2 ผู้สูงอายุอยู่ที่บ้าน 9 คน เป็นกลุ่มเปราะบางได้รับเงินสงเคราะห์ครอบครัวผู้มีรายได้น้อย และคนไร้ที่พึ่ง จากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อเป็นต้นทุนการประกอบอาชีพอิสระที่บ้าน ซึ่งตอนนี้การปลูกผักเริ่มได้ผลผลิตมีรายได้เล็กน้อย แต่สามารถลดรายจ่ายได้ สำหรับการเลี้ยงปลาดยังอยู่ในช่วงกำลังเติบโต แต่ขนาดยังไม่โตพอที่จะส่งขายได้

- 4) ผู้สูงอายุมีความสุข มีเพื่อน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน มีสุขภาพกายและจิตที่ดี รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่า และมีคุณภาพชีวิตที่ดี
- 5) แผนบูรณาการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุรายครัวเรือน ที่มีการขับเคลื่อนและติดตามอย่างต่อเนื่องโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกับกลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล

- ชุมชน

- 1) พื้นที่ต้นแบบการส่งเสริมอาชีพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
- 2) การเชื่อมโยงเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่เข้มแข็งและบูรณาการการทำงานที่ครอบคลุมทุกมิติ
- 3) แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566 - 2570 สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน

- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10

- 1) รูปแบบ (Model) การพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุตามศักยภาพและความเหมาะสม 2 รูปแบบ คือการรวมกลุ่มอาชีพเป็นวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวเกรียบผักเห็ดเลี้ยง และทำงานที่บ้าน ได้แก่ อาชีพอิสระ อาทิ ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ทำไม้กวาดดอกหญ้า เป็นต้น การถ่ายทอดภูมิปัญญา และรับงานมาทำที่บ้าน
- 2) พื้นที่ขยายผลในการนำรูปแบบ (Model) การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคม

ผลลัพธ์ที่ทำให้เกิดการขยายผล

- 1) ผู้สูงอายุมีอาชีพ รายได้ และคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพึ่งตนเองและดูแลสมาชิกในครอบครัวได้
- 2) สมาชิกในครอบครัวผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตใน 5 มิติ ได้แก่ สุขภาพ การศึกษา การมีรายได้ และการมีงานทำ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย และการเข้าถึงบริการของรัฐ
- 3) การนำรูปแบบ (Model) และองค์ความรู้ในการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุไปขยายผลในพื้นที่อื่น รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้กับเด็กและเยาวชน
- 4) ระบบพี่เลี้ยงจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ทีม พม.จังหวัดระนอง และกลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล
- 5) ผู้สูงอายุมีความสุข รู้ถึงควมมีคุณค่าในตนเอง ลดปัญหาสุขภาพกาย สุขภาพจิต และเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น

ผลกระทบ

- 1) พื้นที่เรียนรู้ด้านอาชีพและวิถีชีวิตชุมชนคนบางนอนให้กับเด็กและเยาวชน และหน่วยงานที่สนใจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
- 2) ผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งพาตนเองได้ ชุมชนเข้มแข็ง
- 3) เชื่อมโยงการช่วยเหลือและการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและสมาชิกครอบครัวในชุมชนที่ประสบปัญหารวมถึงกลุ่มวัยอื่น ๆ ในการสร้างงาน สร้างอาชีพ และการใช้วัตถุดิบผักเห็ดเลี้ยง เพื่อการจ้างงานและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน
- 4) ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาศักยภาพให้เป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ที่มาศึกษาดูงานและพื้นที่ขยายผล
- 5) ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีเรื่องราวและอัตลักษณ์ของชุมชนที่ถูกพัฒนาจากกลุ่มผู้สูงอายุและภาคีเครือข่ายในชุมชน
- 6) เกิดโครงการพัฒนาพื้นที่เพิ่มขึ้น ได้แก่ สำนักงานเกษตรอำเภอมีโครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกผักเห็ดเลี้ยงในพื้นที่ในโครงการเกษตรแปลงใหญ่ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และให้เกษตรกรมีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีความหลากหลายมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งในการบริหารจัดการแปลงใหญ่ โดยจะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567
- 7) เกิดแผนการทำหลักสูตรการทำข้าวเกรียบผักเห็ดเลี้ยงเพื่อให้เป็นสื่อการเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญา รวมถึงการเชื่อมโยงกลุ่มวิสาหกิจอื่น ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ตำบลบางนอน เพื่อทำการท่องเที่ยวชุมชน
- 8) เกิดมูลค่าเพิ่มของผักเห็ดเลี้ยง ราชนีแห้งผักพื้นบ้านภาคใต้ โดยใบเห็ดเลี้ยงปริมาณ 100 กรัม ให้คุณค่าทางโภชนาการ มีประโยชน์ด้านสุขภาพ วิตามินเอสูง ดีต่อดวงตา กระตุ้นภูมิคุ้มกันในร่างกาย บำรุงกระดูกและฟัน ชะลอความแก่ บำรุงผิวพรรณ และป้องกันมะเร็ง ปกติราคาขายมัดละ 10 บาท แต่หากนำมาทำข้าวเกรียบมูลค่าเป็นเพิ่มหลักร้อย

ใบเห็ดเลี้ยงปริมาณ 100 กรัม มีคุณค่าทางโภชนาการ ดังนี้

พลังงาน 100 กรัม	น้ำ 75.1 กรัม
โปรตีน 6.6 กรัม	ไขมัน 1.2 กรัม
คาร์โบไฮเดรต 15.8 กรัม	ไฟเบอร์ 8.8 กรัม
เกลือ 1.3 กรัม	แคลเซียม 151 มิลลิกรัม
ฟอสฟอรัส 224 มิลลิกรัม	ธาตุเหล็ก 2.5 มิลลิกรัม
วิตามินเอ 1089 ไมโครกรัม	ไทอามิน 0.18 มิลลิกรัม
ไรโบฟลาวิน 0.75 มิลลิกรัม	ไนอะซิน 1.7 มิลลิกรัม
วิตามินซี 192 มิลลิกรัม	
มีประโยชน์ด้านสุขภาพ วิตามินเอสูง ดีต่อดวงตา กระตุ้นภูมิคุ้มกันในร่างกาย บำรุงกระดูกและฟัน ชะลอความแก่บำรุงผิวพรรณ และป้องกันมะเร็ง	

แผนการขับเคลื่อนในอนาคต

- 1) ส่งเสริมและพัฒนาให้ยกระดับมาตรฐานสินค้า OTOP และเครื่องหมาย ออย. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่มาตรฐานการตลาดสากล
- 2) ขยายสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผักเหียงไปยังกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มวัยอื่นเพื่อเชื่อมโยงการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในชุมชน
- 3) จัดทำหลักสูตรภูมิปัญญาข้าวเกรียบผักเหียง เพื่อเป็นสื่อการเรียนรู้ของชุมชน
- 4) เชื่อมโยงกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่เพื่อพัฒนาสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลบางนอน

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- 1) การระดมจากข้างในของผู้สูงอายุที่ต้องการสร้างอาชีพ และเพิ่มรายได้ เพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในชุมชน
- 2) การบูรณาการร่วมกันของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ในการประสาน ร่วมมือ ร่วมใจ และการเป็นเจ้าของร่วมนำมาสู่การเป็นหุ้นส่วนของการจัดการและแก้ไขปัญหาในชุมชน
- 3) กลุ่มผู้สูงอายุเข้มแข็งมีความตั้งใจ มีความสามัคคี และมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหา
- 4) ผู้นำที่ดีและมีความเข้มแข็ง โดยเฉพาะผู้นำธรรมชาติเกิดขึ้นในกลุ่มอาชีพ (ประธานกลุ่ม)
- 5) การมีทีมที่ดีและการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำและทีมงาน
- 6) การมีระบบพี่เลี้ยงที่ดี จากหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่น ทีม พม. (One Home) จังหวัดระนอง และศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลบางนอน

ข้อจำกัดและการจัดการปัญหา

- 1) ด้านงบประมาณในการขับเคลื่อนกิจกรรม จำเป็นต้องใช้การบูรณาการร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมและเป็นหุ้นส่วนการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง รวมทั้งการแสวงหาแหล่งงบประมาณจากการระดมทุน เงินบริจาค เพื่อซื้ออุปกรณ์ ของใช้ที่จำเป็น เช่น การระดมเงินบริจาค เพื่อซื้อเครื่องอบลมร้อน 15,000 บาท การขอสนับสนุนงบประมาณในการซื้อเครื่องทำความเย็นจากหน่วยงานภาคเอกชน
- 2) ความร่วมมือของผู้สูงอายุในการร่วมกิจกรรมของส่งเสริมอาชีพ จำเป็นต้องแสดงความตั้งใจและการเสริมพลังผู้สูงอายุ โดยการทำหน้าที่พี่เลี้ยงให้คำปรึกษา ประสาน และหาแหล่งทรัพยากรร่วมกับท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
- 3) การให้ความสำคัญและความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การวางแผนเป้าหมาย การวางแผน การขับเคลื่อนงาน การคืนข้อมูล และการติดตามประเมินผล รวมทั้งมีช่องทางติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล องค์กรความรู้ และความสำเร็จร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

- 1) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกรมกิจการผู้สูงอายุควรประยุกต์ใช้รูปแบบ (Model) การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล ในการจัดทำนโยบายด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เพื่อให้หน่วยงานในระดับพื้นที่นำไปใช้ประโยชน์ในการจัดบริการและพัฒนาการทำงานด้านการพัฒนาผู้สูงอายุ
- 2) สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 ควรดำเนินการ ดังนี้
 - 2.1 ประชาสัมพันธ์รูปแบบ (Model) การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล ให้เป็นเครื่องมือในการทำงานแก่หน่วยงานด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่รับผิดชอบ
 - 2.2 ทำหน้าที่พี่เลี้ยง (Mentoring) และโค้ช (Coaching) ให้กับหน่วยงานด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อแก้ไขปัญหากลุ่มเป้าหมายในพื้นที่

- 3) หน่วยงานสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ควรดำเนินการ ดังนี้
 - 3.1 ประชาสัมพันธ์รูปแบบ (Model) การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล ให้เป็นเครื่องมือในการทำงานแก่หน่วยงาน ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในระดับจังหวัด
 - 3.2 ทำหน้าที่เป็นที่พึ่งพิงพัฒนาทักษะ องค์ความรู้ให้กับผู้สูงอายุ คณะกรรมการศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคที่เกี่ยวข้อง ในการประสาน เชื่อมโยง ติดตาม ให้คำแนะนำ และแก้ไขปัญหาการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ในพื้นที่ จังหวัด
 - 3.3 ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนการขับเคลื่อนงาน พัฒนตามแผนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) เพื่อติดตามการแก้ไขปัญหา กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ รวมทั้งการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่ม องค์กร และการบูรณาการ ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
 - 3.4 สนับสนุนให้มีการจัดทำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นสื่อประชาสัมพันธ์วิถีชีวิตชุมชน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลบางนอน
 - 3.5 สนับสนุนการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการเชื่อมโยงฐานทุนทางสังคมและ ทรัพยากรในพื้นที่กับการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุที่เชื่อมโยงกลุ่มวัยแรงงาน เด็กและเยาวชน และช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในชุมชน
- 4) พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม ควรดำเนินการดังนี้
 - 4.1 ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลทำหน้าที่พี่เลี้ยง (Mentoring) และโค้ช (Coaching) ให้กับ ผู้สูงอายุตามแผนปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ร่วมกับหน่วยงานด้านพัฒนาคุณภาพ ชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน
 - 4.2 วิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวเกรียบฝักเห็ญยกระดับคุณภาพและมาตรฐานสินค้าให้มี มาตรฐานและต่อยอดสู่การผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานระดับสากล

เอกสารอ้างอิง

- ชนมธันช สุวรรณ และ รัชฎาภรณ์ ทองแป้น. (2562). การจัดทำฐานข้อมูลประชากรผู้สูงอายุด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์: กรณีเทศบาลตำบลน้ำโจ้ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. วารสารบัณฑิตวิจัย JOURNAL OF GRADUATE RESEARCH ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2562) Vol.10 No.1 (January-June 2019) มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
- ดร.มนทกานต์ ฉิมมามี และ ดร.ชลธิชา อัสวนิรันดร์ .(2564). การพัฒนาทักษะการทำงาน (RE-SKILL and UP-SKILL) เพื่อสร้างหลักประกันรายได้ผู้สูงอายุ. เสนอต่อมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ตุลาคม 2564
- ปัทมา ยมศิริ และศรุตดา สมพอง. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ ปีที่ 5 ฉบับที่ 9 (กันยายน 2563)
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 – 12. (2562). โครงการวิจัยกลยุทธ์ส่งเสริมการทำงานของ **ผู้สูงอายุไทย**. สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 12.สงขลา
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5.(2565). กระบวนการสร้างคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางสู่การยกระดับชุมชนอย่างบูรณาการในยุค 4.0. ขอนแก่น
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 9. (2559). การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพของผู้สูงอายุ เพื่อลดการพึ่งพาสังคม. เชียงใหม่

ภาคผนวก

คณะกรรมการและคณะทำงานวิสาหกิจ แปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบผักเหลียง

ฝ่ายอำนวยการ

นางเกษณี สอนเสริม
นางนวพร กันหอม

นางวันเพ็ญ จ้านสกุล

ฝ่ายผลิต

นางสมปอง ชัมภูชนะ
นางพรทิพย์ แซ่คั้ง
นางเกษณี สอนเสริม
นางบุญสม พัยยุทธ์
นางแสงเดือน ศรีอ่อนเรือน

นางจิตรี พัฒนา
นางวรรณษา อยู่คง
นางดวงเดือน ไหมละเอียด
นางกัลยานี ดารารักษ์
นางจิราวรรณ ผลดี

ฝ่ายการตลาด

นางกุศล ลิ้มสุวรรณ
นางบุบผา ศิริวงศ์
นางจินดารัตน์ ปานิตยเศรษฐ์
นางประดับ สุริยนต์
นางสมล สาระกุล
นางศิลสุวรรณค์ เรือศรีจันทร์

นางวนิดา ภู่ประภาติลก
นางปิยนุช รุ่งพระแสง
นางวัลลา ชุมสันติกุล
นางอัญชลี ดาราวลี
นางวันดี วรินทนเวช
นางสายรุ้ง กุลรัตน์

ฝ่ายเช็คสต็อกสินค้า

นางกองสี บุญพัก

นางวันดี วรินทนเวช

ฝ่ายบัญชี

นางจุลนิษฐ์ ชังธาดา

นางจิตรี พัฒนา

ฝ่ายการเงิน

นางวนิดา ภู่ประภาติลก

ขอขอบคุณ

ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

ดร.ศิริพร เพ็งจันทร์

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ

ดร.วิรัตน์ ทองแก้ว

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ

อาจารย์ปติดา โมราศิลป์

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ

หน่วยงานที่ร่วมขับเคลื่อน

เทศบาลตำบลบางนอน

ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุภูเก็ต

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)

สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง

สำนักงานจัดหางานจังหวัดระนอง

สำนักงานแรงงานจังหวัดระนอง

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดระนอง

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดระนอง

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระนอง

วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีระนอง

กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) จังหวัดระนอง

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดระนอง

ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดระนอง

นิคมสร้างตนเองปากจั่น จังหวัดระนอง

สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จังหวัดระนอง

บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดระนอง

ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลบางนอน

ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดระนอง

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นางอุบล ทองสลับล้วน ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10
ดร.นันทพรราชญ์ นันทวิวัฒน์กุล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ญัฐพัชร สโรบล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะทำงาน

นางสาวพวงทิพย์ พูลสวัสดิ์	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ
นางสาวพนิดา แซ่ตั้ง	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
นางสร้อยนา หงษ์วิวัฒน์	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
นางสาวกมลวรรณ บุญทัน	นักจัดการงานทั่วไปปฏิบัติการ
นายคณิน ทองปัสโน	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ
นางสาวกุสุมา สวัสดิ์วงศ์	เจ้าพนักงานพัฒนาสังคมปฏิบัติงาน
นางสาวทิพวดี มะฮอง	พนักงานบริการ
นางสาวนิศากร หนูนวล	นักพัฒนาสังคม

ออกแบบและประชาสัมพันธ์

นางสาวนิศากร หนูนวล นักพัฒนาสังคม

จัดพิมพ์และเผยแพร่

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10
33 หมู่ที่ 1 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100
โทรศัพท์ : 0-7735-5022-3 โทรสาร : 0-7735-5705
E-mail : tpso-10@m-society.go.th
ปีที่ผลิต : มิถุนายน 2566
พิมพ์ที่ : สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

เลขที่ 33 หมู่ที่ 1 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100

0 7735 5022-3

0 7735 5705

tpso-10@m-society.go.th

<http://tpso10.m-society.go.th/index.php/th/>

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 จังหวัดสุราษฎร์ธานี

@tpso10surat

Facebook สสว.10

Line OA สสว.10

รูปเล่ม E-Book

รูปเล่ม PDF